# Stenogrammid

## XII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

## Esmaspäev, 07.10.2013, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine
**1.** 15:26 Arupärimine digitaalallkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348)
**2.** 15:43 Arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352)
**3.** 16:22 Arupärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr 354)
**4.** 16:48 Arupärimine lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350)
**5.** 17:09 Arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353)
**6.** 17:46 Vaba mikrofon

### 15:00 Istungi rakendamine

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu neljanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja! Proua Heili Tõnisson, palun!

**15:57 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson**
Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu: esiteks, ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; teiseks, väärteomenetluse seadustiku eelnõu, mille menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur; kolmandaks, investeerimisfondide seaduse ja kogumispensionide seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu! Palun, kolleeg Kalev Kallo!

**15:57 Kalev Kallo**
Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda terve hulga Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Rahandusministeerium on suunanud oma tähelepanu maksude optimeerimise võimaluste vähendamisele, sh sõiduautode ning nende tarbeks kaupade ja teenuste ostmisel sisendkäibemaksu mahaarvamise piiramisele. Ausatele maksumaksjatele püütakse ka mitmesuguseid muid lisakoormiseid panna. Samas oli Maksu- ja Tolliameti hinnangul eelmisel aastal 1000 isikut, kes olid seotud vähemalt kolme äriühinguga ja tekitanud igaühele maksuvõla vähemalt 5000 eurot. Kahjuks ei ole eeltoodus midagi seadusvastast. Turumajanduse tingimustes võib muidugi äri alati ebaõnnestuda, kuid tegelikult on tegemist aastaid sama skeemi alusel toimunud maksupettustega, mis rikuvad turgu ning kahjustavad ausaid ettevõtjaid. Seoses sellega on meil rahandusministrile mitu küsimust. Miks selle asemel, et tegeleda maksupetturite korralekutsumisega ja püüda nende käest maksuraha kätte saada – see on kindlasti keeruline töö, me mööname –, püütakse ausatele maksumaksjatele järjest igasuguseid lisakoormisi panna ja kitsendusi tekitada? Ausad inimesed kannatavad selle ära ja muudkui maksavad, aga need, kes ei maksa, ei hakkagi maksma. See ei paista Rahandusministeeriumi kahjuks huvitavat.

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu! Olen juhatuse nimel vastu võtnud kolm seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile. Annan nüüd edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud riigilõivuseaduse § $333^1$ muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; seitsmendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kaheksandaks, Riigikogu liikme Valdo Randpere s.a 25. septembril algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; üheksandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 26. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.
Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. septembril ja 3. oktoobril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Eesti seisukohad maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto üleviimise ja põhimaksekontole juurdepääsu direktiivi eelnõu kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. oktoober kell 13. Teiseks, Euroopa Prokuratuuri asutamisega seotud eelnõude pakett. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning eelnõude kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. oktoober kell 16. Kolmandaks, toidutarneahela õigusaktide eelnõude pakett. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning eelnõude kohta arvamust andma maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 24. oktoober kell 16.
Riigikogu juhatus on edastanud väliskomisjonile Vabariigi Valitsuse s.a 3. oktoobril esitatud Eesti seisukohad nõukogu otsuse eelnõu kohta, millega lubatakse Euroopa Komisjonil alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahelise investeerimislepingu üle.
Riigikogu liikmed moodustasid Eesti-Omaani parlamendirühma.
Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.
Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel. Palun, kolleeg Sven Mikser!

**15:57 Sven Mikser**

Hea juhataja! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud juhatusele ettepaneku arutada neljapäeval, 10. oktoobril olulise tähtsusega riiklikku küsimust. Juhatus on selle mingil põhjusel päevakorrast välja jätnud. Ma eeldan, vaadates selle neljapäeva võrdlemisi tühja päevakorda, et põhjuseks ei ole Riigikogu töögraafiku ülekoormatus. Kas te võiksite meile öelda, millisele kodu- ja töökorra seaduse paragrahvile tuginedes juhatus sellise otsuse tegi?

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu! Head kolleegid, te teate, et see küsimus on üles tõusnud. Riigikogu juhatus arutas seda neljapäeval ja samuti reedel ning lubage mul teid arutelu sisust informeerida. Tõepoolest, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas 26. septembril Riigikogu juhatusele taotluse korraldada 10. oktoobri istungil olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu teemal "Hariduse regionaalne kättesaadavus". Ettekandjatena olid taotluses märgitud Soome Vabariigi haridusminister Krista Kiuru, Tallinna Ülikooli professor Aaro Toomela ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige Mart Meri. Riigikogu juhatus vaatas taotluse läbi sama päeva juhatuse istungil.

Juhatus leidis, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 153 lõike 2 alusel ei kuulu SDE fraktsiooni taotlus esitatud kujul rahuldamisele. Lõige 2 sätestab, et arutelu kestuse, ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. Riigikogu juhatus leidis, esiteks, et hariduse regionaalne kättesaadavus on Eesti riiki ja rahvast puudutav oluline teema, mistõttu Riigikogu juhatus toetab SDE fraktsiooni taotlust arutada hariduse regionaalse kättesaadavuse probleeme olulise tähtsusega riikliku küsimusena Riigikogu täiskogus. Teiseks, Riigikogu on Eesti Vabariigi seadusandlik kogu, kus arutatakse Eesti riigielu probleeme ja otsitakse neile lahendusi. Nendes poliitilistes debattides osalevad Eesti riigi ja rahva esindajad, mitte teiste riikide poliitikud. Juhatus nägi iseäranis probleemsena asjaolu, et Eesti Vabariigi seadusandliku kogu poliitilises debatis on põhiettekandjana osalema palutud teise riigi valitsuskabineti liige, samal ajal aga ei ole debatis esindatud ega osalema palutud Eesti Vabariigi haridus- ja teadusministrit, kes põhiseaduse kohaselt on seatud kandma poliitilist vastutust haridusvaldkonna korraldamise eest Eesti Vabariigis.
Riigikogu juhatus on seisukohal, et selline käitumine ei sobi kokku parlamentaarse tavaga. Tava kohaselt on teiste riikide poliitikud käsitatavad Riigikogu külalistena. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 13 lõike 2 punktile 7 annab Riigikogu juhatus neile loa poliitiliste avalduste esitamiseks, mis on teine formaat kui OTRK. Soome ministri kaasamine OTRK arutellu oleks pretsedenti loov samm.
Riigikogu juhatus asus seisukohale, et ei pea võimalikuks toetada SDE fraktsiooni taotlust esitatud kujul, ning informeeris SDE fraktsiooni, et teema võtmiseks Riigikogu täiskogu töönädala päevakorda tuleb SDE fraktsioonil esitada uus taotlus. Riigikogu juhatus ei ole sundinud ega saagi sundida OTRK arutelu algatajaid määrama konkreetseid ettekandjaid. Juhatus saab anda üksnes soovitusi, mida algataja saab kaaluda. Antud juhul on SDE fraktsioonil vabadus otsustada määrata ettekandjate koosseis, arvestades juhatuse seisukohta, ja loobuda näiteks välisriigi tipp-poliitikust. Juhatus olnuks nõus ka variandiga, et astub üles Soome Vabariigi haridusminister, aga ettekandjana oleks esinema kutsutud ka Eesti Vabariigi haridus- ja teadusminister. Sellest aga SDE fraktsioon keeldus. Juhatus ei ole survestanud SDE fraktsiooni, et nad tingimata professor Jaak Aaviksoo kaasaksid.
Küsimus on pigem selles, millistel tingimustel ja kus arutelu aset leiab. Riigikogu täiskogu on kõige olulisem poliitilise debati areen Eesti Vabariigis ja mõeldud Eesti riiki puudutavate küsimuste arutamiseks. Riigikogu juhatus, ka ma ise soovitasin SDE fraktsioonil korraldada selleteemaline ja nimetatud ettekandjatega arutelu Riigikogu konverentsisaalis.
Olen nüüd ilmselt kõigile selgitanud Riigikogu juhatuse kollektiivset ja konsensuslikku otsust. Palun, kolleeg Vassiljev!

**15:57 Rannar Vassiljev**

Aitäh! Kahtlemata on Riigikogu juhatus väga tähtis institutsioon ja kindlasti oli see parlamentaarse demokraatia tõlgendus, mis siin ette loeti, väga huvitav. Ma seda küll päris fundamentaalseks ei pea, sest minu arvates Riigikogu juhatus ei ole päris see organ, kes täpselt dikteerib, mis asi parlamentaarne demokraatia on. Ja vaatamata sellele, et Riigikogu juhatus on väga tähtis institutsioon, peaks ta ikkagi lähtuma seadusest. Ma nüüd vaatan seda protokollilist otsust, mis te 26. septembril tegite. Te ei kiitnud taotlust esitatud kujul heaks – mõtlen taotlust, mille Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas. Ma loen nüüd meie kodu- ja töökorra seadust. Võtame § 153, millele teiegi praegu oma vastuses viitasite. Lõige 2, mille te ette lugesite, sätestab, et arutelu kestuse, ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. Kuskil ei ole kirjas, et teil on õigus midagi heaks kiita või mitte kiita. Kust, millisel õigusaktil baseerudes võttis Riigikogu juhatus omale õiguse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna taotlus tagasi lükata?

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Lugege uuesti üle, siin on sõna "määrab". Juhatus võib ka mitte määrata. Ning juhatus oleks aruteluga nõus, kui selles ei osaleks teise riigi minister. Ma kordan veel üks kord, ilmselt teil on keeruline asjast aru saada: see saal on poliitiliste debattide koht. Me oleme siia saali lubanud teiste riikide riigipäid, kui nad on riigivisiidil, oleme siia saali lubanud ka spiikreid, kes tulevad esinema, et teha poliitilisi avaldusi. Kuid nad ei osale debatis. See saal on Eesti riigi jaoks poliitiliste debattide koht. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

**15:57 Rannar Vassiljev**
Võib-olla oli minu küsimus pisut pikk, ma üritan lühemalt teha, siis on ehk arusaadavam. Seadus ütleb, et olulise tähtsusega riikliku küsimuse puhul määrab juhatus ettekandja lähtuvalt fraktsiooni ettepanekust. Teisisõnu, teil oleks olnud õigus – seegi on muidugi küsitav, kas see õigus on või mitte –, aga, ütleme, teoreetiliselt teil oleks olnud õigus mitte määrata teatud ettekandjat. Kust te võtsite juhatusele pädevuse kogu arutelu mitte päevakorda lisada?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Me pöördusime Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poole palvega võtta arvesse juhatuse otsus, et välisriikide ministrid ei osale siin saalis Eesti Vabariigi poliitilises debatis. Kas ei ole ikka veel arusaadav? Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

**15:57 Rannar Vassiljev**
Küsin hästi lühidalt ja konkreetselt: millisest õigusaktist tulenevalt te seda arutelu päevakorda ei lisanud?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Ma juba ütlesin, et tegime seda vastavalt § 153 lõikele 2. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

**15:57 Eiki Nestor**
On teie kiri 26. septembrist ja täna siin teie trükitud lehelt ette loetud tekst, mida ma pean riigiõiguslikult kõige häbiväärsemaks asjaks, mis siin üldse on ette loetud. Te ütlesite nii selles kirjas kui ka täna siin, et kui oleks Eesti haridusminister ka olnud meie ettepaneku alusel ettekandja, siis ei oleks midagi hullu olnud. Siis oleks võinud ka Soome haridusminister siia saali tulla. Kuidas sellest aru saada?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Ma võin teile öelda, et kui meil oli juhatuses selle üle tõsine diskussioon, siis me püüdsime leida mingisugust kompromisslahendust. Ma tuletan veel kord meelde: me oleme kinnitanud seda, et see on tähtis küsimus, aga me oleks eeldanud, et proua haridusminister oleks siin esinenud eksperdina. Teie variandis esinenuks ta põhiettekandjana. Jah, ma tunnetan ise, et see oli võib-olla liiga pehme lähenemine, aga me pakkusime välja kompromissvariandi. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

**15:57 Rannar Vassiljev**
Täna ei saa kuidagi anda omapoolset hinnangut sellele päevakorrale. Ei tea, kas seda kinnitada või mitte. Ma küsisin, millisest õigusaktist tulenevalt te ei lisanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud olulise tähtsusega riiklikku küsimust päevakorda. Te vastasite, et tuginesite § 153 lõikele 2. Paragrahvi 153 lõige 2, nagu on juba mitu korda viidatud, sätestab, et arutelu kestuse, ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. See § 153 lõige 2 ei viita kuidagi, et juhatusel on õigus ettepandud arutelu päevakorda mitte arvata. Ma küsin uuesti nii: millisest õigusaktist tulenevalt te otsustasite seda olulise tähtsusega riiklikku küsimust mitte päevakorda lisada?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Lugupeetud kolleeg! Juhatus pöördus Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poole palvega muuta esinejate nimed. Palun, kolleeg Jaak Allik!

**15:57 Jaak Allik**
Lugupeetud Riigikogu esimees! Seda praegust huvitavat debatti jälgib ka vabariigi avalikkus erinevate kanalite kaudu. Seetõttu, et asjast sisuliselt aru saada, ma ka küsin sisuliselt. Kas te selgitaksite, miks luges Riigikogu juhatus Soome haridusalase regionaalpoliitilise kogemuse tutvustamist ohtlikuks Eesti riigile või Riigikogule?

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Juhatus ei lugenud seda ohtlikuks Eesti riigile. Asi on kaugel sellest. Kuid ma ütlen veel kord: siin saalis toimuvad poliitilised debatid ja tõmmata poliitilisse debatti oma sõsarerakonna liige Soomest on minu meelest tema panemine väga keerulisse olukorda. Me pakkusime välja, et see arutelu võiks toimuda Riigikogu konverentsisaalis. Sest kui me loome pretsedendi, et meie riigi elu tuleb arutama teise riigi minister, siis asi läheb täielikult ... ma ei tea, kuhu kohta. (Naer saalis.) Võib-olla siis me peaksime loobuma ka ... Olgu, ma ei ütle, millest me peaksime loobuma. Palun, kolleeg Sven Mikser!

**15:57 Sven Mikser**
Austatud juhataja! Ma luban, et see küsimus on minult täna viimane. Me teame, et ühel varasemal korral olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu valguses mõned kolleegid saalist leidsid, et Tallinna abilinnapea esinemine ettekandjana ei ole sobiv. Toona Riigikogu istungit juhatanud Laine Randjärv ütles väga selgelt, et see, keda kutsutakse ettekandjateks, on algataja ainupädevusse kuuluv küsimus, ja seetõttu juhatus ei näinud võimalust sellesse kuidagipidi sekkuda.

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Ma tõepoolest ei tea ...

**15:57 Sven Mikser**
Kas ma võin oma küsimuse lõpetada, proua? Seetõttu ma küsin teilt nii: kas praegu, kui me loome üht- või teistpidi pretsedendi, te võite kinnitada, et välisriikide tipp-poliitikud on ainus kategooria võimalikke esinejaid, kelle Riigikogu juhatus välistab? Või on see lahtise lõpuga nimekiri, mida juhatus iga kord arutab, võides mis tahes ettepandud arutelu puhul leida, et see ei sobi Riigikogu saali ja seda ei aktsepteerita?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Lugupeetud kolleeg Sven Mikser! Ma luban teile, et senikaua, kui mina olen juhatuses, ühtegi välisriigi ministrit siia saali poliitilist debatti pidama ei tule. Palun, kolleeg Jaak Allik!

**15:58 Jaak Allik**
Lugupeetud proua esimees! Ehk te selgitaksite, kust te võtsite, et Soome haridusminister soovib sekkuda Eesti riigi sisepoliitikasse, mitte esineda eksperdina? Ja kas teile ei tundu, et te sellega solvasite rängalt Soome haridusministrit?

**15:58 Esimees Ene Ergma**
Ma arvan, et ma sellega ei solvanud rängalt Soome haridusministrit. Ma rääkisin temaga sellest ja mul on tunne, et Soome haridusminister üldse ei teadnud, kuhu teda kutsutakse. (Aplaus.) Aitäh aplausi eest, ma ainult ei tea, mille eest! Palun, kolleeg Eiki Nestor!

**15:58 Eiki Nestor**
Mul on tunne, et ka keegi teine ei teadnud, kuhu Soome ministrit kutsutakse. Kas te saate aru sellest, et kui fraktsioonidel on õigus esitada päevakorda riiklikult tähtsa küsimuse arutelu ning pakkuda välja ettekandjad, juhatus aga võtab nõuks väljapakutut mitte kinnitada, siis see on sisuliselt sama, et te teete meile ka ettekirjutusi, mida Riigikogu kõnepuldist tohib rääkida? Tegelikult ei ole mingit vahet! Teil pole mingit sisulist õigust juhatuse konsensuslikul otsusel sõita üle ühest fraktsioonist või ühest rahvasaadikust! Kas te sellest saate aru, mis pretsedenti te loote?

**15:58 Esimees Ene Ergma**
Hea kolleeg Eiki Nestor, mina võiksin küsida sama sinu käest. Ma arvan, et sa saad väga hästi aru, mis pretsedenti te tahtsite luua. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

**15:58 Rannar Vassiljev**

Kuna me oleme siin eri institutsioonide pädevusest rääkinud, siis ei saa ma kuidagi jätta juhtimata tähelepanu sellele, et hetk tagasi te ütlesite, et nii kaua, kui teie olete Riigikogu esimees, siin puldis ükski välisriigi minister ei esine.

**15:58 Esimees Ene Ergma**
Debatis! Pidage meeles, poliitilises debatis!

**15:58 Rannar Vassiljev**
Okei, poliitilises debatis. Aga millisest õigusaktist tulenevalt on Riigikogu esimehel pädevus seda siin väita?

**15:58 Esimees Ene Ergma**
Te minu käest küsisite seda ja ma ütlen, milline pädevus mul on. Pädevus on selline, et ma ei taha, et Eesti Vabariigi parlamenti ja parlamendisaali naeruvääristataks. Palun, kolleeg Kaia Iva!

**15:58 Kaia Iva**
Austatud esimees! Mul on tunne, et te olete sunnitud mitmeteistkümnendat korda vastama küsimusele, millele tegelikult on ammendavalt vastatud. Lugupeetud sotsiaaldemokraadid on väitnud, et juhatus on tahtnud luua pretsedenti. Minu meelest on asi vastupidine, pretsedenti hoitakse ära. Riigikogu saalile võiks jääda enda riigi siseasjade otsustamise õigus, nii nagu te olete korduvalt viidanud. Kas meil poleks aeg minna päevakorra kinnitamise juurde?

**15:58 Esimees Ene Ergma**
Ma arvan, et see on õige pakkumine. Igaühel on võimalik praegu päevakorra kinnitamise juures öelda välja oma arvamus selle päevakorra kohta.
Lugupeetud Riigikogu, panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletamisele. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastu oli 17, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

---

## **1.** 15:26 Arupärimine digitaalallkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348)

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Läheme tänase päevakorra juurde. Algab arupärimistele vastamine. Alustame Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Priit Toobali, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini ja Aivar Riisalu 19. juunil esitatud arupärimisega digitaalallkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348). Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

**15:57 Yana Toom**
Austatud proua eesistuja! Austatud minister! Austatud kolleegid! Meil oli sisse antud arupärimine härra Juhan Partsile, kusjuures see polnud esimene arupärimine sel teemal. Enne seda esitasime samasisulise arupärimise justiitsminister härra Pevkurile, kes aga arvas, et oleks õigem küsida neid küsimusi majandus- ja kommunikatsiooniministrilt, mida me ka tegime.
Infotehnoloogia ajastu on toonud inimeste ellu senise paberipõhise asjaajamise asemele suurel hulgal digitaaldokumente. 7. oktoobril 2002 allkirjastasid Tallinna linnapea Edgar Savisaar ja Tartu linnapea Andrus Ansip kahe linna vahelise infotehnoloogiaalase koostöölepingu, andes esimest korda Eestis dokumendile digitaalse allkirja. Toona tekkis segadus, millisel juhul on tegemist isiku kui kodaniku digiallkirjaga ja millisel juhul isiku kui linnapea digiallkirjaga. Nüüdseks on sellised tehnilised probleemid lahendatud, kuid endiselt ei ole üheselt selged digiallkirja kui omakäelise allkirja tagantjärele kontrollimise võimalused.
Digiallkirjal on sama õiguslik tähendus nagu käelisel allkirjal: sellega tõestatakse, et allkirja andnud isik on seotud dokumendiga, millele ta oma allkirja andis. Digiallkirjaga varustatud elektroonilise

dokumendi tõendusjõu osas kehtib eriregulatsioon, mille kohaselt saab digiallkirjaga varustatud elektroonilise dokumendi ehtsust vaidlustada üksnes asjaolude põhistamisega, mille põhjal võib eeldada, et dokumenti ei ole koostanud digiallkirja omaja. Põhistamise eelduseks on isiku teadmine, et tema nimel on mingi dokument digitaalselt allkirjastatud. Kuigi olulise turvanõudena kehtib põhimõte, et ID-kaarti ei tohi anda teiste isikute kätte, sest seda on võimalik kuritarvitada, ei vähenda see riskivõimalust, et inimese teadmata on tema ID-kaarti kasutatud. Näiteks saab ID-kaardiga kiirlaenu võtta ilma laenukontorisse pöördumata ja raha kantakse virtuaalsele pangakontole. Niisugused pettused tulevad ilmsiks alles siis, kui laenu tagastamise aeg käes on ja võlgu jäädakse. Sellisel juhul öeldakse, et inimene on ise süüdi, et on oma ID-kaardi ja paroolid ripakile jätnud. Paraku on probleem ka see, et inimesed ei tea, kust saab kontrollida, mida ja millal on nende ID-kaardiga tehtud.
Justiitsminister Pevkur, nagu ma juba mainisin, leidis tänavu 17. juunil samasisulisele arupärimisele vastates, et see teema kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalasse. Eeltoodust tulenevalt on meil viis küsimust. Ma loodan, et härra Parts loeb need ette. Mina säästan seda mitte tehes aega. Aitäh!

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun nüüd kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniministri!

**15:57 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts**

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed, ka austatud arupärijad! Esimene küsimus on, kust on võimalik vaadata statistikat selle kohta, mida isik on digitaalselt allkirjastanud näiteks aasta lõikes, ja kas see üldse võimalik on. Veebiteenus "Minu ID-kaardi toimingud" võimaldab isikul jälgida enda ID-kaardi, digi-ID ja mobiil-ID-ga tehtud autentimisi ja digiallkirjastamisi kehtivuskinnituse võtmise fakti alusel. Selle teenuse kaudu saab teada mitte üksnes allkirjade andmise fakti, vaid allkirjastamise vahendi kehtivuse kontrolli kõik päringud. Kehtivuskinnituse teenust kasutatakse ka sertifikaadi kehtivuse reaalajas kontrollimiseks, mis kindlustab turvalise digitaalse isikutuvastuse. Lisaks minu viidatud veebiteenusele, mida osutab Sertifitseerimiskeskus, loob Riigi Infosüsteemi Amet koostöös Sertifitseerimiskeskusega ka täiendava võimaluse, et "Minu ID-kaardi toimingud" oleks kättesaadav ka eesti.ee portaalis ning neid toiminguid saaks ka riigiportaali kaudu vaadata. Praegu on see võimalus, kasutades veebiteenust "Minu ID-kaardi toimingud".
Kodaniku antud allkirjade hulga kontrollimiseks on parim vahend isikliku võtme kasutuse loendur ID-kaardil. Loenduri näit on ID-kaardi haldusvahendi avaaknas vaikimisi nii autentimise kui ka allkirjastamise kohta eraldi. Kodanik peab ise seda jälgima ja arvet pidama.
Teine küsimus: "Kui on olemas eelnevalt küsitud võimalus, siis kuidas on võimalik aru saada, milliseid ja mis dokumente on isiku ID-kaardiga allkirjastatud ja kus portaalides autenditud?" Seda, mis on olnud allkirjastatava dokumendi sisu, ei ole ega tohikski olla kolmandal osapoolel võimalik välja selgitada. Küll on aga võimalik salvestatud sõnumi lühendi põhjal ja allkirja ehtsust kontrolliva osapoole esitatud originaaldokumendi korral öelda, kas allkiri on antud just nimelt konkreetsele dokumendile. "Minu ID-kaardi toimingud" näitab ka ära allika, kust kehtivuspäring on tulnud, seega tehniliselt on võimalik päringute tegijad kindlaks teha. Kehtivuspäringu tegemise põhjuse saab vajaduse korral välja selgitada päringu esitaja juures. Juhin ka tähelepanu, et sõnumisaladus on kodaniku põhiõigus. Allkirjastatud dokumenti sisaldav konteiner on selles seoses nagu ümbrik ja ümbrikke meil ei avata. See oleks sama mis postisaladuse rikkumine.
Võime ette kujutada mingit riiklikku teavitusteenust, näiteks kodaniku ametlikul e-posti aadressil. Teenuse osutajad ja internetikeskkonnad peaksid kohe, kui inimene on dokumendi allkirjastanud, teda informeerima, millal ja millise dokumendi ta allkirjastas. Selline massiline teenus ja veel vähem asjakohane statistika ei ole siiski vajalik. Inimesed ei taha, et riik teaks, mida nad on allkirjastanud. Piisab sellest, et me saame teada allkirja andmise fakti. Portaalides allkirjastamisel kehtib hea tava, et iga allkirjastatud objekti saab allkirja andja alla laadida ja seega teenuste pakkujast sõltumatus keskkonnas kontrollida, millele ta just allkirja andis. Selle tava on Sertifitseerimiskeskus oma kehtivuskinnituse lepingutes nõudena sätestanud.
Kolmas küsimus on, kuidas on võimalik kontrollida näiteks, et keegi ei ole inimese ID-kaardiga osalenud e-valimistel, kui ta ise käis jaoskonnas valimas. Kui inimene läheb jaoskonda valimispäeval, siis kui keegi osales tema eest e-hääletusel e-hääletussüsteemi vahendusel, saab ta sellest jaoskonnas teada, kuna tal ei lubata valimisjaoskonnas enam valida. Märkusena: siiamaani ei ole ühelgi e-valimisel meie teada

mitte ühtegi asjakohast kaebust esitatud. Valimiste turvalisuse tõhustamisega tegeletakse. Asjakohast infot saab esitada Vabariigi Valimiskomisjon, kelle vastutusalas e-valimiste süsteem on. On väga oluline märkida, et elektroonilise hääletamise tarkvara lähtekood on avalik. Tegemist on sammuga süsteemi läbipaistvuse suunas. Serveri koodi avalikustamise eesmärk on kaasata rohkem asjatundjaid e-valimiste süsteemi tehnilisse analüüsimisse.
Tänavustel kohalikel valimistel on e-hääletamisel ehk interneti teel eelhääletamisel valijal esmakordselt võimalik ka antud häält kontrollida. Täpsemalt on e-hääletajal võimalik nutitelefoni abil katseliselt kontrollida oma hääle kohalejõudmist. Vahetult pärast e-hääletamist kuvatakse lühikese aja vältel valija rakenduse vaates arvutiekraanile QR-kood. Koodi nutitelefoniga pildistades on võimalik veenduda soovitud hääle jõudmises e-hääletuse kesksüsteemi. Kontrollimise eesmärk on veenduda, et valija arvutis ei ole pahavara, mis võiks mõjutada hääletamistoimingut.
Neljas küsimus: "Kui palju on Eestis juhtumeid, mis puudutavad digitaalallkirja väärkasutamist?" Sisulist väärkasutust, kus kaart tehniliselt n-ö katki tehakse ja seejärel seda kasutatakse, seni teada ei ole. Kõne alla tulevad loomulikult erinevad väärteod ja kuriteod, mis võivad olla seotud elektroonilise identiteedi kasutamisega, kuid see vajaks eraldi analüüsi, kui palju on see sõltunud võõra isiku poolt teise inimese ID-kaardi kasutamisest. Senine kohtu- ja Sertifitseerimiskeskuse praktika aga näitab, et otsest sisulist väärkasutust ei ole olnud. Infosüsteemide kolmeastmelise etalonturbe süsteemi ISKE alusel on põhjalikult analüüsitud võimalikke ründeid ID-kaardi kui turvalise digitaalallkirja andmise vahendi ja selle kasutamise vastu, välja on töötatud asjakohased turvameetmed. Jutt on seadmete, andmete või tarkvaraga manipuleerimisest kuni füüsiliste rünneteni. Tuleb järgida ID-kaardi turvalise kasutamise juhiseid ja soovitusi.
ID-kaardi kasutamine on turvaline. Näiteks pangaliit soovitab klientidel netipankades käimiseks ja tehingute tegemiseks kasutada paroolikaardi asemel ID-kaarti või mobiil-ID-d, sest need on kõige turvalisemad viisid enese identifitseerimiseks ja tehingu kinnitamise allkirja andmiseks internetis. Majandusministeeriumi tellimusel on koostatud elektroonilise identiteedi rakendusjuhend kõigile tarkvaraarendajatele. See juhend annab vajalikud tehnilised alusteadmised turvaliste elektroonilise identiteedi kasutajakeskkondade loomiseks. Elektroonilise identiteedi rakenduste turvalisuse suurendamisele aitavad kaasa läbiviidava krüptograafiliste algoritmide kasutusvaldkondade ja elutsükli uuringu soovitused, samuti nõuded krüptograafiliste süsteemide ja algoritmide kasutamise kohta riigi infosüsteemis.
Viies küsimus: "Kas ja mis mahus on tehtud teavitustööd vanemate, näiteks üle 50-aastaste inimeste ID-kaardiga digitaalallkirja kasutamise teadlikkuse tõstmiseks?" Vaata Maailma Sihtasutus on läbi viinud turvalise arvutikasutamise teadlikkuse tõstmise programme, mida ka riik on finantseerinud. Nende puhul on alati olnud kohustuslik ID-kaardi kasutamise õpetamine. Osa neid programme on olnud suunatud ka vanemaealiste inimeste kaasamiseks veebikasutusse. Näiteks edukas "Ole kaasas!" alaprogramm, mille raames korraldati arvutialane alg- ja täiendusõpe ligi 100 000 Eesti inimesele. Ka Riigi Infosüsteemi Amet on oma meediakampaaniates õpetanud ID-kaardi kasutamist. Me kavatseme seda jätkata. Samuti toetab Riigi Infosüsteemi Amet praegu ID-kaardi abiliini, kus igas kuus nõustatakse tuhandeid inimesi. Aitäh!

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu, härra minister! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Yana Toom!

**15:57 Yana Toom**

Austatud minister! Mul on väga kahju, et saan esitada ainult ühe küsimuse, seega üritan küsida hästi pikalt. Ma tegin lahti selle lehekülje, mida te soovitasite vaadata – www.id.ee –, ja avastasin, et eestikeelne ja venekeelne versioon on väga erinevad. Venekeelset infot siin peaaegu ei ole. Öelge, palun, kuidas peaks üks venekeelne inimene vanuses 63+ teada saama, et keegi on valimistel tema ID-kaardiga valinud, juhul kui ta 20. oktoobril jaoskonda valima ei lähe, näiteks gripi tõttu!

**15:57 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts**

Selle küsimuse puhul tuli mulle ootamatuna vahe tegemine vene keelt kõneleva inimese ehk venelase või mõnest muust rahvusest inimese ja eestlase vahel. Ma arvan, et see vahe tegemine on kummaline, ja ma kutsun teid üles oma mõtlemist korrigeerima. Kui avalikus ruumis on mingeid erinevusi venekeelses ja eestikeelses informatsiooni pakkumises, siis neid ei saa kindlasti olla sisus. Küll võib

erinev olla informatsiooni maht. Üldiselt me eeldame, et vajalikud abiliinid ja muud kasutusvahendid peaks olema kättesaadavad  kõigile sõltumata rahvusest ja emakeelest. Teie küsimus oli selle kohta, kui inimene ei lähe jaoskonda valima, aga keegi on tema ID-kaarti kasutanud. Aga öelge mulle – ma toon lihtsalt täiesti suvalise pähe tulnud paralleeli –, kui Lasnamäe valimisjaoskonnas on kellegi hääletussedel vahetult enne jaoskonna sulgemist pandud valimiskasti, kust see inimene saab teada, et tema häält on kasutatud?

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Yana Toom!

**15:57 Yana Toom**
Kõigepealt ma tahan vastata härra ministrile. Teatavasti on valimisjaoskonnas olemas komisjon, kes kontrollib, et ei oleks mingisugust korralagedust, bülletäänide omavolilist sisseviskamist – mida iganes. Teiseks, valimisjaoskonnas ma ei saa minna kabiini koos abikaasa või ema või isa või sõbraga. Ma lähen kabiini üksinda. ID-kaardi puhul sellist kontrolli ei ole.
Aga tegelik põhjus, miks ma siia tulin, on väga lihtne. Juunikuus, seistes siinsamas peale seda, kui meie arupärimisele vastas justiitsminister härra Pevkur, ma ütlesin sisuliselt sama. Paraku ei ole Eesti riigis veel mehhanismi, mis tagaks selle, et keegi ei hääleta võõra inimese ID-kaardiga. Juhul kui see peaks juhtuma, see inimene lihtsalt ei jää vahele. Mul oli endal kodus kummutis viis ID-kaarti koos paroolidega. Meie peres ei ole kombeks neid asju peita. Ma usun, et me pole ainuke selline pere. Ma ei räägi kõikvõimalikest hooldekodudest ja muudest asutustest, kus inimestel on imelihtne ligipääs teiste inimeste ID-kaartidele ja paroolidele. On väga kurb, et sellist kontrollimehhanismi ei ole olemas.
See, mida austatud minister äsja kirjeldas, eeldab teatud taset. Inimene peab tundma huvi, ta peab teadma, et need ohud on olemas, ta peab oskama kasutada kõiki neid andmebaase. Kusjuures ma ei teinud üldse vahet eestlaste ja mitte-eestlaste, eestikeelsete ja mitte-eestikeelsete inimeste vahel. Ma juhtisin teie tähelepanu, austatud minister, sellele, et see info vene keeles lihtsalt ei ole saadaval. Seega inimesed, kes eesti keelt väga hästi ei valda, ei saagi midagi kontrollida, ei saa kasutada seda teie kirjeldatud mehhanismi. Aitäh!

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

---

## **2.** 15:43 Arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352)

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Järgmine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Kalvi Kõva, Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Helmen Küti, Indrek Saare, Karel Rüütli, Heljo Pikhofi, Andres Anvelti, Marianne Mikko, Jevgeni Ossinovski, Deniss Boroditši, Jaan Õunapuu, Urve Palo ja Neeme Suure 20. juunil esitatud arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352). Kolleeg Inara Luigas juba ootab. Palun teid kõnepulti!

**15:57 Inara Luigas**
Austatud kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Andsime sisse arupärimise juba 20. juunil. Lühidalt tutvustan, mis on selle sisu. 2009. aasta 10. veebruaril kaitsesin ma siinsamas kõnetoolis üht Riigikogu otsuse eelnõu, mille pealkiri oli "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele Vene Föderatsiooniga kahepoolse lepingu sõlmimiseks kohaliku piiriliikluse korra kujundamiseks". Toona me küll menetlesime seda eelnõu, aga Vabariigi Valitsus ja koalitsioon arvasid, et läbirääkimisi Venemaaga ei tasu pidada ja lihtsustatud piiriliiklusele ei ole vaja üle minna. Esitati ka mitmeid põhjuseid. Ühena toodi välja väga suur rahaline koormus Eesti riigieelarvele, ja olid ka muud põhjused.
Mis aga on oluline piiriliikluse uutmoodi korraldamisel? Nimelt, kui lihtsustatud piiriületus kehtestataks, siis saaksid piiriületusluba taotleda piirist 50 kilomeetri raadiuses elavad inimesed, kes on elanud piirkonnas vähemalt aasta. Aga loomulikult võib kehtestada ka sellise korra, et piirialal saavad selle loa need inimesed, kes on elanud seal näiteks vähemalt kolm aastat. Piiriületusluba saavad taotleda

inimesed, kes soovivad külastada sugulasi või käia lähedaste haudadel, kel on piiriäärsel alal kinnisvara, kes soovivad osaleda õppetöös või kultuuri-, spordi-, haridus- või teadusüritustel või kes soovivad teha selles valdkonnas koostööd. Samuti saavad piiriületusluba taotleda inimesed, kes osalevad kohalike omavalitsuste partnerlussuhetes, arendades piiriülest sotsiaalset ja majanduslikku koostööd.
Kõige tähtsam on, et piiriületusluba annab nendele inimestele võimaluse käia teisel pool piiri viisavabalt. See tähendab, et kõik need inimesed, kes vastavad eeltoodud kriteeriumidele ja on seda luba taotlenud, saavad piiri ületada lihtsustatud korras. Äärmiselt tähtis on veel see, et mitte ainult ei külastata sugulasi ja matmispaiku, nagu see on väga oluline setude puhul, vaid kõik piiriäärsed elanikud saavad kohalike omavalitsuste toel tänu sellisele piiriületusele elavdada majanduslikke sidemeid. See on kogu piirkonna arengu seisukohalt ülimalt oluline.
Tol korral ütles ka välisminister Urmas Paet, et selle teemaga edasi ei tegelda. Lihtsalt jälgitakse tähelepanelikult, mida teeb meie naaberriik Läti. Läti astus aga selles vallas tasapisi edasi. Siin Riigikogus oli arupärimisi ka selle teema kohta, aga vastused olid väga lakoonilised, et Läti liigub samm-sammult edasi. Nüüd on Läti jõudnud nii kaugele, et tänavu juunis jõustus Läti ja Venemaa vahel juba 2010. aastal sõlmitud kokkulepe piirirežiimi lihtsustamise kohta ja piiriäärsed elanikud saavad naaberriiki minna viisavabalt.
Meil on välisministrile kuus küsimust. Ma väga soovin, et minister loeks enne vastuseid ka küsimused ette. Ootame vastuseid! Aitäh!

**15:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Palun nüüd kõnepulti lugupeetud välisministri!

**15:57 Välisminister Urmas Paet**

Tere pärastlõunat! 30. oktoobril 2008 asus valitsus tollase siseministri Jüri Pihli ettepanekul seisukohale, et Eesti arutab piiriäärsete alade elanike lihtsustatud piiriületuskorra võimalust uuesti siis, kui on selgunud naaberriikide kogemused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1931/2006/EÜ rakendamisel, mis annab liikmesriikidele õiguse sõlmida kahepoolseid lepinguid piiriäärsete alade elanike lihtsustatud piiriületuseks. Eesti riigi sisese tööjaotuse järgi on piiriületuse valdkond iseenesest peamiselt Siseministeeriumi haldusala. See oli seda aastal 2008 ja on praegugi, kuid ka Välisministeerium jälgib teiste riikide asjaomast praktikat ja vahetab sellealast infot.
Enne lihtsustatud piiriületuskorra teema juurde naasmist me kindlasti analüüsime, milliseid tulemusi ja tagajärgi on igapäevaelus kaasa toonud Venemaa vastavad lepingud Läti, Poola ja Norraga. Neist kõige olulisem meile on Eesti naaberriigi Läti kogemus, Poola ja Venemaa vastavat koostööd ning lihtsustatud piiriületust Kaliningradi oblasti piiril tuleks selle oblasti asukoha tõttu vaadelda pigem erijuhtumina. Sama kehtib Euroopa Liitu mittekuuluva Norra ja Venemaa vahelise lepingu kohta, mille kehtivusala on ainulaadsetes geograafilistes tingimustes teisel pool polaarjoont. Teised kaks meie piirkonna riiki, Leedu ja Soome, ei ole Venemaaga sellist lepingut sõlminud.
Nagu te oma arupärimises märkisite, jõustus Läti ja Venemaa vaheline piiriäärsete alade elanike liikumise lihtsustamise leping tänavu 6. juunil. Seega on see kehtinud ainult mõni kuu ja ka Läti ametnikud on tõdenud, et on veel vara teha kaugeleulatuvaid järeldusi uue korra edukuse kohta, selle rakendamisega seotud kulutuste ja ka murede kohta. Eesti ja Läti riigiasutuste vahel käib ulatuslik koostöö ja infovahetus mitmesugustes valdkondades, sh ka selles küsimuses. Järgmine konsulaarkonsultatsioonide voor toimub aasta lõpus.
Me oleme jätkanud arutelusid ka Venemaaga, et hõlbustada piiriäärsete alade elanike liikumist ja edendada kahepoolset piiriülest koostööd. Neid küsimusi käsitletakse eeskätt Eesti ja Venemaa vahelistel iga-aastastel konsulaarkonsultatsioonidel. Mis puutub kulutustesse, siis 2009. aastal näitasid Siseministeeriumi ning toonase Kodakondsus- ja Migratsiooniameti tehtud kalkulatsioonid, et sellise süsteemi rakendamine oleks ebaproportsionaalselt kulukas. Selle maksumuse suurusjärk oli tollaste arvutuste järgi 60 miljonit krooni ehk umbes 4 miljonit eurot. Samuti oli teada, et sellise lepingu rakendamisel suureneks märgatavalt piiritaristu koormus. Nagu me kõik teame, ei suudeta praegusegi piiriületuse intensiivsuse korral alati tagada kõigi piiriületajate kiiret ja tõhusat teenindamist. Eesti omalt poolt on valmis investeerima piiri infrastruktuuri nüüdisajastamisse, kuid piiriületussüsteem kui tervik nõuab ka teise osapoole panust. Me oleme korduvalt rõhutanud selle teema olulisust ja peame vajalikuks, et ka Venemaa annaks olukorra parandamisse suurema panuse.
Piiriületuse küsimust arutati näiteks peaministrite kahepoolsel kohtumisel Peterburis selle aasta aprillis.

Samuti kõnelesin ma sellest selle aasta juunis Kaliningradis kohtumisel Venemaa välisministriga. Eesti ja Venemaa välisministeeriumi koostöö tulemusel alustas Venemaa 2009. aastal lihtsustatud korras viisade andmist piiriäärsete alade elanikele, kelle reisi eesmärk on osalemine teadus-, kultuuri- ja kunstiüritusel, sh ülikoolide ja koolide vahetusprogrammides. Sel eesmärgil välisriigi külastamiseks väljastatakse piiriäärsete alade elanikele ka mitmekordseid viisasid, mille aluseks on Euroopa Liidu ja Venemaa vaheline viisalihtsustusleping. Lisaks kiitis Eesti valitsus tänavu 1. augustil heaks Eesti ja Venemaa valitsuse vahel sõlmitava piirkondadevahelise ja piiriülese koostöö edendamise kokkuleppe, mis sätestab koostöö üldised alused ning võimaldab tulevikus sõlmida ka detailsemaid koostöölepinguid ja viia läbi konkreetseid koostööprojekte.
Eesti osaleb aktiivselt ka Euroopa Liidu ja Venemaa vahelises viisadialoogis, mille lõppeesmärk on saavutada viisavaba liikumine mõlema osapoole kodanikele. Me peame oluliseks võimalust laiendada inimestevahelisi kontakte ning suurendada mõistmist ja usaldust kogu piirkonnas. Viisadialoogi tulemusena sõlmitav laiapõhjaline viisavabadusleping looks soodsamad tingimused mõlema riigi elanike lihtsustatud piiriületuseks. Seega oleks täna võimalikke tehtavaid kulutusi piiriäärsete elanike lihtsamaks piiriületuseks kaugemas perspektiivis keerulisem põhjendada.
Mis puutub kontaktidesse piiriäärsete alade elanikega, siis viimati kohtusin Kagu-Eesti omavalitsusjuhtide ja kodanikuühenduste esindajatega vähem kui nädal aega tagasi, 2. oktoobril Meremäel, kus me kõnelesime muu hulgas ka Euroopa Liidu ja Venemaa viisalihtsustuslepingust tulenevatest võimalustest ning selle lepingu rakendamisega seonduvast. Loomulikult on meile Välisministeeriumis inimeste seisukohad ja üldse tagasiside sealsest piirkonnast oluline. See on ka alus järgmistel konsulaarkonsultatsioonidel Venemaaga, kui me piirkondlikke piiriületusega seonduvaid küsimusi käsitleme. Seal saab ka väiksemaid muudatusi taotleda ja teha.
Lõpetuseks, te uurisite arupärimises ka, kas valitsus on arutanud võimalike kulude katmist Euroopa Liidu struktuurifondide rahaga. Paraku ei ole struktuurifonde võimalik selleks kasutada, sest lihtsustatud piiriületus struktuurifondide seisukohast abikõlblike valdkondade hulka Rahandusministeeriumi kinnitusel ei kvalifitseeru.

**15:57 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu, härra minister! Palun küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

**15:57 Lembit Kaljuvee**
Hea minister! Täna hommikul kell 7 startis autobuss Rakverest grupi õpetajatega Peterburi poole, nad läksid pedagoogilisele seminarile või konverentsile. Ma helistasin pool kümme, s.o kahe ja poole tunni pärast, ning küsisin, kas olete üle piiri saanud. Öeldi, et ei ole veel. Rakverest Narvasse sõiduks ei lähe pooltteist tundigi, piiri peal läks neil aga tund aega. Nõukogude ajal sai ka mõne korra välismaal käidud, aga ei mäleta, et busse oleks nii kaua kontrollitud. Kas te peate normaalseks, et inimesed peavad ootama ka registreeritud bussiga piiri peal tund aega?

**15:57 Välisminister Urmas Paet**
Paraku me saame Eesti ja Venemaa piiri ületuse kohta tuua ka näiteid, kus inimesed on piirijärjekorras oodanud tunde, võib-olla isegi kümneid tunde. See üks tund, ma arvan, on veel isegi hästi. Muidugi, eks me kõik soovi, et asi läheks veelgi kiiremalt, veelgi väiksema ajakuluga. Aga seesama ajakulu piiril viitab ka sellele, mida ma nimetasin oma sissejuhatavas monoloogis: Eesti ja Venemaa vahelise piiri infrastruktuur, ennekõike põhja pool ehk Narvas, ei vasta nõudlusele. Seda enam on õhus küsimärk, mis saab siis, kui luuakse lihtsustatud piiriületus. Me eeldame, et piiriületuste arv kasvab siis kõvasti. Ning kui tekib lausa viisavabadus, siis kasvab piiriületuste arv veelgi. Meil on aga juba praegu piiri infrastruktuuriga probleeme, järjekorrad on pikad. Võime öelda, et seepärast ei ole me lihtsamaks piiriületuseks üldse mitte valmis. Siis need järjekorrad ei hakka olema mitte tund ega kaks, vaid märksa pikemad. Aga koostöös Vene poolega on piiriületusvõimaluste suurendamine kindlasti üks oluline eesmärk. Kui tõesti päeval x peaks saabuma viisavabadus, siis peame selleks valmis olema.

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Palun, kolleeg Heimar Lenk!

**16:57 Heimar Lenk**

Lugupeetud välisminister! Lätist on juba juttu olnud. Nendel on piiriülene töö edukam olnud ja piiriületamine käib lihtsamalt kui meil. Kas me oleme nende kogemust ka natuke uurinud? Kas me saaksime sealt midagi eeskujuks võtta?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Infovahetus nii välis- kui ka siseministeeriumide vahel on väga tihe. Praegu ma küll ei näe asju, mis Läti-Vene piiril paremini toimiksid kui Eesti-Vene piiril, välja arvatud see, et nende piir Venemaaga on kogu ulatuses maismaapiir, mis tähendab, et puhttehniliselt on piiriületust kergem korraldada kui meil Narvas. Aga ka Lätis on nende aastate jooksul, mida me siin tahame võrrelda, samamoodi piiriületusjärjekorrad tundidepikkused olnud. Selles osas ei ole olnud erilist vahet. Oli näiteks periood, kus kaubaveokite järjekord Läti-Vene piiril oli märksa pikem kui Eesti-Vene piiril.
Mis puutub uude kogemusse, siis nagu ma juba ütlesin, lihtsustatud piiriületust on Läti rakendanud praeguse seisuga vähem kui neli kuud. Sellel pinnal on veel vara teha põhjapanevaid järeldusi, see on suhteliselt uus teema. Aga ma kordan, et suures pildis, mida peab silmas pidama, on siiski võimalik, et liigutakse Euroopa Liidu ja Venemaa vahelise viisavabaduse suunas. See saab olema põhimõtteliselt uus olukord kõigile.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Jaak Allik!

**16:57 Jaak Allik**

Lugupeetud härra minister, tänan teid põhjaliku ja huvitava vastuse eest! Kas ma sain teist õigesti aru, kui võtaksin teie esinemise kokku sellega, mida te äsja kordasite: et te usute nii kindlalt peatsesse Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisse viisavabasse režiimi, et ei näe mõtet teha praegu kulutusi piiriületamise lihtsustatud korra sisseseadmiseks?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Kulutused ei ole ainuke põhjus, miks me praegu suure õhinaga ei tõtta toetama ka seda varianti, mis Lätis ja Poolas, samuti Kaliningradi oblastis on tehtud. Neid argumente on veel. On ju ikkagi Läti kogemusele tuginedes huvitav vaadata, kui palju tegelikult on võimalik kontrollida inimesi, kes seda võimalust kasutavad. Kas nad kasutavad seda luba sihtotstarbeliselt? Kuidas nad sellest tinglikust 30 või maksimaalselt 50 kilomeetri alast kinni peavad? Kas see kord toob kaasa n-ö formaalset sisemigratsiooni Venemaal, et pääseda lihtsamalt Euroopa Liitu? Jne. Seda kõike me ei oska veel öelda, aga niisugused küsimärgid on.
Laiem küsimus seostub aga sellega, mida ma juba nimetasin. See seostub hoiakuga olla pigem sellise üleüldisema vaba liikumise poolt, mitte püüda piiritleda seda Eesti-suguse väikese riigi puhul veel mingite sisemiste joonte tõmbamisega. Mis puutub Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisse viisavabadusse, siis see protsess on võtnud aega ja võtab kindlasti veelgi päris palju aega. Viisavabaduse läbirääkimisteni ei ole ju veel jõutudki, need pole alanud. Praegu käib sisuliselt viisadialoog, et neid läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Venemaa vahel ette valmistada. Ennustada, millal see aeg kätte jõuab, on mõttetu tegevus – esialgu ei ole ühtegi selgemat ajapiiri näha.
Nii et põhiargumendid on samad, mis olid aastal 2008, kui see teema oli suhteliselt värskena arutelu all. Ei ole õigeks peetud Eesti sisse veel mingisuguse joone tõmbamist, et osal Eesti kodanikel on rohkem õigusi kui teistel. Teiseks, kontrollitavuse küsimus. Ja kolmandaks see, et ei ole võimalik ette näha, milliseid protsesse see toob kaasa meie riigiga piirnevatel Vene aladel, kui seal tekib osal kodanikel suurem õigus Euroopa Liitu reisida kui teistel.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Inara Luigas!

**16:57 Inara Luigas**

Lugupeetud minister! Te ühe asjaga justkui hirmutate: et kui teatud inimrühmal tekib viisavabadus, siis infrastruktuur ei pea koormusele vastu ja piiriületusel tekivad järjekorrad. Aga te teate, et on olemas järjekorrad, kuhu saab end elektrooniliselt kirja panna. Teiseks, kui tekivad piiriületusload, siis see ongi

lihtsustatud piiriületus. Inimesed saavad nimekirjadesse pandult endale loa hankida ja ületada piiri kiirendatud korras. Te ütlete ka, et Läti riiki ei saa veel eeskujuks tuua, sest nende uue korra kehtestamisest on väga vähe aega möödunud. Aga nüüd on mitu aastat selle teema tõstatamisest mööda läinud, ent Eesti riik ei ole proovinudki teha midagi, et lihtsamale režiimile üle minna. Kas me ei jää Lätist väga palju maha? See kõik mõjub majandusele pärssivalt.

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Peale majanduse on elus ka muud tähtsat, näiteks turvalisus ja julgeolek. Teha praegu väga kitsa suunitlusega ja üheseid järeldusi, ma ütlen veel kord, on minu meelest vara. Samamoodi me võiksime küsida, miks selline samuti Venemaaga väga tihedalt läbi käiv riik nagu Soome ei ole seda teed läinud. Miks me ei küsi, miks Soome ei ole seda otsust teinud? Ju neil on selleks väga kaalukad põhjused olnud. Soomel on meie piirkonnas teatavasti Venemaaga kõige pikem ühine piir, see võiks ju vägagi selle kandi majandust mõjutada, ometi Soome ei ole neid kõnelusi alustanud. Ka seda poolt peaksime vaatama. Mis puutub piiri infrastruktuuri – ega siis lihtsustatud piiriületuskord tähenda seda, et piiril ei toimu kontrolli. Toimub ikka! Lihtsustus väljendub selles, et inimesed ei pea taotlema viisat, nad saavad piiri ületada erikaardi alusel, aga piirikontroll kui selline on ikka. Kui te arvate, et neid inimesi peaaegu ei kontrollita või et see üldse aega ei võta – see ei ole nii. Ma väidan, et nende inimeste puhul võib piirikontroll isegi rohkem aega võtta, kuna neil tehakse esmane kontroll piiril, samas kui inimestel, kes viisaga reisivad, on see kontroll tehtud ära viisamenetluse käigus.
See on täpselt seesama, et kui me räägime kunagi tulevikus ehk teostuvast Euroopa Liidu ja Venemaa viisavabadusest, siis ka Eestis on inimesi, kes kujutavad ette, et sellega kaob üldse igasugune kontroll, kes reisides piiri ületab. See ei ole ju nii! Tegelikult lihtsalt reisijate kontrolli raskuskese nihkub viisamenetlusprotsessilt piirile ehk seda suurem vastutus on konkreetsel piirivalvuril, kes teeb otsuse, kas lubada inimene riiki või mitte. Kordan: kui kehtibki lihtsustatud piiriületuse kord ja inimestel on need kaardid, ega see ei tähenda siis kontrolli puudumist. Kui inimesele on see kaart väljastatud, tema aga saadab midagi halba korda ja ta pannakse nimekirja, kuhu kuulujatel on riiki sisenemine välistatud, siis piirivalvurid peavad selle tuvastama. Nii et selles mõttes lihtsustatud piiriületus võrreldes tavakorraga suuri eeliseid ei anna. Inimestel on erikaardid, nad ei pea taotlema viisat, aga piirikontroll on ikka. Seepärast olen kindel, et surve meie piiri infrastruktuurile kasvaks. Vastasel korral ei oleks ju üldse mõtet sellest uuest korrast rääkida, kui inimesed selle tulemusel ei hakkaks rohkem reisima.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

**16:57 Tarmo Tamm**

Lugupeetud välisminister! Venemaa ja Euroopa Liidu viisavabaduslepingust on räägitud päris kaua. Üks takistav põhjus arvatakse olevat see, et Eesti ja Venemaa pole sõlminud piirilepingut. On need omavahel kuidagi seoses?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Ei, need kaks asja ei ole omavahel kuidagi seotud.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

**16:57 Marika Tuus-Laul**

Austatud härra minister! Te nimetasite, et peale majanduse on meile tähtis ka turvalisus ja julgeolek. Samas ütlesite veel, et ei ole ohtu isegi siis, kui tuleb viisavabadus, sest piirikontroll ju ikkagi jääb. Nii et julgeolek vahest ei ole tõesti esmane küsimus. Aga ma tahan ikkagi veel kord küsida majanduse kohta. Kui palju te olete uurinud või teinud järeldusi, kas praegune olukord on takistanud meie majandussidemeid ja halvendanud Eesti riigi majanduse seisu? Vähemalt ärimehed küll kurdavad. Teame, et teistel riikidel on Venemaaga tunduvalt elavamad suhted. Mis on ikkagi meie riigi eesmärk? Võib-olla see ei olegi suhete soojendamine ja parem läbisaamine?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Tahaksime ikka kõigi naabritega hästi läbi saada, ka Venemaaga. Mis puutub majanduskontaktidesse, siis arvestades meie õigusruumi, on Eesti teinud küllaltki palju, et ka Vene kodanikel oleks Eestisse võimalikult lihtne reisida. Kui te vaatate statistikat viisade väljastamise kohta Moskvas, Peterburis ja Pihkvas, kus on meie esindused, siis valdav osa – 80% ja rohkemgi – kõigist viisadest, mis me väljastame, on mitmekordsed, pikaajalised viisad. Vastasel korral ei oleks ju ka võimalik, et me igal aastal näeme, et Venemaa turistide arv on Eestis aasta jooksul umbes 50% kasvanud. See räägib minu arvates iseenda eest.

Loomulikult on meil huvi, et Eestisse saabuksid inimesed, kes tulevad siia heade kavatsustega. Ka tahame selles vallas majandust arendada. Samas ei maksa alahinnata seda muret, mis puudutab piiri infrastruktuuri. Lembit Kaljuvee nurises selle üle, et inimesed pidid bussiga tund aega piiri peal ootama. Küllap te kõik olete jälginud, mis toimub piiril enne ja pärast aastavahetust, kui järjekorrad on mitu korda pikemad. Sama võib juhtuda suvel.

See on teema, millega tuleb kindlasti kohe praegu tegelda. Vastasel korral juhtub nii, et kui huvi edasipidigi kasvab, muutub olukord piiril järjest rohkem pärssivaks teguriks. Peterburi on 130 kilomeetri kaugusel Eesti piirist ja inimesed arvavad, et meile on hea lähedale tulla, aga siis avastavad ennast mitmetunnistes järjekordades. Järgmine kord nad ilmselt ei tule enam. Seda teemat ei maksa sugugi alahinnata. See on väga otseselt seotud sellega, kui palju inimesi Eestisse kas või ainult ostureisile tuleb. Kui keegi kavatsebki tulla näiteks ostureisile Narva, aga ta peab selleks ootama tunde piirijärjekorras, ju ta siis järgmine kord teeb mingi muu valiku.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

**16:57 Viktor Vassiljev**

Härra minister! Eestil on piir Venemaaga ja Soomel on piir Venemaaga. Soomlastel, muuseas, on ka päris valurikas ajalugu, Nõukogude Venemaa tungis neile 1940. aastal kallale. Teises maailmasõjas sõdisid soomlased ja venelased teine teisel pool rindejoont, Venemaa haukas Soomelt ära pool Karjalat. Nii et soomlasel pole põhjust venelast armastada rohkem, kui tundrasääsk armastab oma saaklooma, kelle verd ta imeb. Aga ometigi soomlased müüvad Venemaale poole oma toodangust. Soome-Venemaa piiril pole mingisuguseid probleeme, see läbitakse lupsti mõlemas suunas. Paljud venelased, kes tahavad tulla Eestisse, võtavadki viisa Soome kaudu, sest nii saab tunduvalt lihtsamalt. Ütelge, palun, kuidas soomlased venelastega hakkama saavad ja meie ei saa! Milles on asi?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**

Ma arvan, et see ei ole nii, et nemad saavad ja meie ei saa. Kõigepealt, kui me kaubavahetusest räägime, siis see on ilmne liialdus, et nemad müüvad poole oma eksporttoodangust Venemaale. Kui te vaatate väliskaubanduse statistikat, siis Eestil ja Soomel on see näitaja enam-vähem sama: 12–13% kogu ekspordist läheb nii Eestil kui ka Soomel Venemaale. Ei ole mõtet liialdustesse langeda.

Mis puutub inimeste üle piiri käimisse, siis selge vahe tulebki sellestsamast, mida ma olen siin mitme varasema küsimuse puhul rõhutanud: see on piiri infrastruktuur. Meil on Peterburile kõige lähemal ainult üks piiriületuskoht, see on Narvas. Me kõik teame, milline olukord seal valitseb. Peterburi lähedal Soome-Vene piiril on mitu piiripunkti, kõik need on maismaapiiripunktid, mingit looduslikku takistust vahel ei ole. See on võimaldanud kõiki neid punkte arendada. Kusjuures huvi on olnud mõlemapoolne, mitte ainult Soome riigil.

Ma meenutan, et Eesti riik on juba aastaid olnud valmis Narva piiriületuse infrastruktuuri investeerima, Vene pool ei ole sellest kuigi huvitatud olnud. Silda üle jõe on aga võimalik ehitada vaid siis, kui seda ka teine kallas soovib.

Kõiki niisuguseid asju tuleb silmas pidada. Eesti poolt vaadates ma mingit olemuslikku probleemi ei näe. Eesti on kindlasti huvitatud sellest, et heade kavatsustega Vene turistid Eestit külastaksid ja et nad teeksid seda senisest rohkem. Selleks aga on mõningad asjad vaja korda ajada, näiteks seesama piiriületuse süsteem. Aga mis üldisse majanduspilti puutub, siis Venemaa on Eestile väliskaubanduses kolmas partner umbes 13%-ga. Venemaa osakaal kogu ekspordis on Soomel enam-vähem sama.

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Palun, kolleeg Valeri Korb!

**16:57 Valeri Korb**
Lugupeetud härra minister! Meie arupärimine ongi seotud piiriületuse lihtsustamisega. Küsin nüüd võib-olla niisuguse küsimuse, mis oleks vaja esitada siseministrile, mitte välisministrile. Viimasel ajal on nii Koidulas kui ka Narvas selle eest, et minna üle piiri, pidanud maksma. Broneerimise ja parkimise eest on pidanud maksma, aga hinnad on erinevad. Kas võiksite kommenteerida, miks need hinnad on erinevad?

**16:57 Välisminister Urmas Paet**
Ma ei oska seda kommenteerida. Ma oskaksin vastata, kui te oleks mulle selle küsimuse ette teada andnud. Oleksin ennast nende hindadega kurssi viinud, aga praegu niimoodi jooksvalt ma ei oska vastata. Piiriületus on tõesti Siseministeeriumi korraldada ja selle hulka kuuluvad ka need tasumäärad, kui seal mingit teenust osutatakse. Praegu ma nende tausta selgitada ei oska.

**16:58 Esimees Ene Ergma**
Palun, kolleeg Andres Anvelt!

**16:58 Andres Anvelt**
Hea välisminister! Täna on palju olnud juttu piiriületuse n-ö poliitilisest lihtsustamisest ja ka taristust Narvas. Viimastel päevadel on kõne all olnud ka Eesti ja Venemaa vaheline rongiühendus ning ettepanek, et sel juhul võiks piirikontroll käia sõitvas rongis. Kas Välisministeeriumil on mingit informatsiooni, mille taha selline natuke moodsam ja kiirem piirikontroll takerdunud on või milline on selle lahenduse ajaline perspektiiv? Kui ma ei eksi, siis Soomes selline süsteem töötab. Kuidas see asi lahendada?

**16:58 Välisminister Urmas Paet**
Soome ja Venemaa rongide puhul, mis piiri ületavad, on see süsteem juba aastaid edukalt toiminud. Me oleme aastaid seda ka Eesti poolt ette pannud. Seni on asja korraldamine põrkunud peamiselt jälle ressursipuuduse jutule. Nüüd on hakanud paar rongi rohkem piiri ületama, võib-olla on Siseministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet valmis Venemaa partneritega seda uuesti arutama. Paar aastat tagasi, kui see ettepanek esmakordselt tõstatus, oli ainult Tallinna–Moskva rong üksi. See ei olnud piisav põhjus kulutada lisaraha, et liikuvaid brigaade rongi peale panna. Nüüd on pandud kaks lisarongi Peterburi käima ja vahest see annab rohkem seda kriitilist massi, millest alates on juba mõttekas täiendavaid kulutusi teha. Aga jah, kõigepealt peab meie politseil ja piirivalvel olema valmisolek seda teha. Kui see on olemas, tuleb muidugi ka Venemaaga kokku leppida, et süsteem rakendataks ka teisel pool piiri. Tõesti, näide Soome ja Venemaa vaheliselt piirilt on olemas. Seal toimub liikuvates rongides kontroll väga edukalt ja nii hoitakse kokku peaaegu kaks tundi sõiduaega.

**16:58 Esimees Ene Ergma**
Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra välisminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Inara Luigase.

**16:58 Inara Luigas**
Austatud kolleegid! Ma lootsin, et välisminister annab rohkem sisulisi vastuseid, aga juhtus nii, et natuke pinnapealseks jäid kõik need vastused. Ma tuletan veel kord meelde, millest tulenevalt selline arupärimine sai esitatud ning mida räägib meile Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjaomane määrus. Too määrus annab Eesti riigile ja Venemaa Föderatsioonile võimaluse sõlmida kahepoolne leping piiriliikluse korra kujundamiseks. Selle lepingu üks põhitala seisneb selles, et Euroopa Liit on huvitatud naaberriikide koostööst ja sellest, et piirid seda ei tõkestaks. Kui kuulata välisministri vastuseid, siis jääb selline tunne, et vaatame, mida teeb Läti, ning kuna infrastruktuur ei kanna välja, siis meil ei olegi vaja, et palju piiriületajaid oleks. Tundub, et kogu meie asjaajamine on äärmiselt loid.
Peaminister rõhutab siit kõnetoolistki sageli, et me oleme majanduslangusest üle saanud ja meie majandus on tõusuteel. Ka peaminister võiks tulla sagedamini Kagu-Eestisse ja vaadata, kuidas tavalised

kagueestlased piiri ääres elavad. Lihtsustatud piiriületusele üleminek annaks kagueestlastele võimaluse naaberriigiga vabamalt suhelda. See annaks neile märksa suuremad võimalused ka partnerlussidemete loomiseks ja majanduse elavdamiseks. Kui me tahame, et meie majandus elavneks, siis see on üks lahendus. Just lihtsustatud piiriületus annaks meile selleks suurema võimaluse. Ma arvan, et nii siseministril kui ka välisministril ja kogu Vabariigi Valitsusel tuleb selle nimel rohkem tööd teha. Sellest, et Vabariigi Valitsus otsustas mitte alustada läbirääkimisi Venemaaga, on äärmiselt kahju. Loodan siiski, et meie valitsus võtab Lätist eeskuju ja saab aru, et lihtsustatud piiriületus annab suuremaid võimalusi inimeste arenguks, sotsiaalseks suhtluseks ja majandussidemete loomiseks.
Üle-eelmisel nädalal oli Riigikogus külas Läti Seimi parlamendirühm. Räägiti ka lihtsustatud piiriületusest. Mul on olnud õnn seda lepingut lugeda. Välisminister ütles, et lihtsustatud piiriületus ei tähenda seda, et piiriületusel ei tehta kontrolli – et ka lubade korral kontrollitakse inimesi ja võib-olla isegi rohkem. Ma usun, et see nii ei ole. Kui tavaliselt kontrollitakse inimeste tausta viisa andmisel, siis lihtsustatud korra kehtides kontrollitakse inimesi siis, kui nad lähevad luba taotlema. Lätis on see luba antud kõikidele elanikele, kes elavad piirist 30 kilomeetri raadiuses ja on elanud seal vähemalt kolm aastat. Enne kui nad loa saavad, peavad nad kandma ennast nimekirja, mille saavad kahe riigi piiriametnikud. Ka nendesse nimekirjadesse kandmisel kehtivad teatud kriteeriumid.
Kas mul on õigus lisaajaks?

**16:58 Esimees Ene Ergma**
On küll. Kolm minutit.

**16:58 Inara Luigas**
Miks siis meie valitsus ei taha samamoodi teha? Väga mugav on olla lihtsalt valitsuses ja öelda, et meil on sellised põhjused ja me ei saagi sellel teemal edasi arutleda. On kaks võimalust. Võib tekitada igasuguseid tõkkeid kagueestlastele, seal piirkonnas elavatele inimestele. Neid tõkkeid tekitatakse järjest ja järjest. Üks mahamagatud võimalus on see, et ei ole tegeldud lihtsustatud piiriületusele üleminekuga. Loomulikult võib ka teistmoodi riiki juhtida. Võib takistustest tulenevalt kõik maksud kokku korjata ja öelda, et meie olemegi nüüd teile need head onud-tädid, anname teile sotsiaaltoetusi ja muudkui elage.
Uskuge, sellised võimalused, mis tulenevad Euroopa Liidu direktiividest-määrustest, annavad inimestele võimaluse paremini ise toime tulla. Ei peagi olema igal pool riigi käsi mängus, ei pea valitsus pingutama nii palju. Ta peab lihtsalt tegema vajaliku eeltöö ja looma võimalused inimeste vabaks liikumiseks. Selleks on olemas määrused ja direktiivid.
Ma väga loodan, et Vabariigi Valitsus siiski alustab läbirääkimisi Venemaaga piiriületuse sujuvama korraldamise üle. Meie, kagueestlased, ootame seda väga ja usume, et tänane arutelu sellel teemal ei jää siin saalis viimaseks. Aitäh!

**16:58 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

---

## **3.** 16:22 Arupärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr 354)

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Yana Toomi, Enn Eesmaa, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Eldar Efendijevi ja Tarmo Tamme s.a 20. juunil esitatud arupärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr 354). Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

**16:57 Yana Toom**
Proua eesistuja! Austatud minister! Head kolleegid! Meil on hästi lühike arupärimine, mille lõpus on küll üheksa päris mahukat küsimust. Nimelt võttis Riigikogu juunis vastu kutseõppeasutuse seaduse, mis muu hulgas näeb ette, et kutsehariduse õppekeel on eesti keel. Kutseõppeasutuse seaduse kohaselt peab alates aastast 2020 kutseõpe põhikooli baasil toimuma eesti keeles. On teada, et üleminek eestikeelsele õppele gümnaasiumiastmes on tekitanud suuri probleeme. Ma ei hakka neid kõiki pikalt

kirjeldama. Tahame küsida haridusminister Aaviksoo käest, mida on plaanis teha, et selliseid probleeme rohkem ei tekiks. Aitäh!

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun lugupeetud haridus- ja teadusministri vastamiseks kõnepulti!

**16:57 Haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo**

Austatud eesistuja! Head küsijad! Tõepoolest, vastuvõetud kutseõppeasutuse seadus sätestab, et 1. septembriks 2020 ehk veidi vähem kui seitsme aasta pärast tuleks kutsekeskharidust Eestis anda eesti keeles. Ma rõhutan, et jutt on kutsekeskharidusest, mitte kogu kutseõppest. Ütlen paar sõna sissejuhatuseks, enne kui hakkan vastama nendele üheksale küsimusele.
Enam kui 20 aastat pärast taasiseseisvumist oleme põhihariduses riigikeele õpetamisel teinud väga suuri edusamme. Ehkki oleks ennatlik öelda, et meil probleeme ei ole, aga päris selge on, et eesti keele oskus või praeguses kontekstis pigem riigikeeleoskus on oluliselt paranenud. See ei tähenda mitte ainult riigikeeleoskust tehnilises mõttes, vaid ka suutlikkust Eesti ühiskonna töises või poliitilises elus osaleda. Vähem tähtis ei ole ka see, et kahaneb eri emakeelega inimeste palgalõhe ja vahe töötute arvus. Riigikeeleoskus on kõikidest aspektidest kõige olulisem selleks, et erineva koduse keelega kodanikud ja Eesti elanikud oleksid võrdsetes tingimustes. Selles mõttes need jõupingutused, mida haridussüsteem teeb riigikeeleoskuse parandamiseks ja integratsiooniks ning mitte ainult tehnilises mõttes, vaid ka funktsionaalses mõttes, selleks et õpilased õpiksid ühes ja samas koolis, ühes ja samas klassis ja integratsioon oleks juba koolis laiapõhjalisem, on Eesti ühiskonna homogeensuse ja kaaskodanike eneseteostuse seisukohalt äärmiselt olulised. See ei ole läinud võib-olla mitte nii kiiresti, kui me oleme lootnud, aga mul on hea meel, et see on toimunud rahumeelselt ja konstruktiivselt. Aasta-aastalt on olukord paranenud. Kuigi eesmärkide kiire saavutamine on ka oluline eesmärk, arvan ma, et pikaajaline planeerimine, sihikindel töö ja riigi toetus on olnud asjakohased. Järkjärguline üleminek on ennast õigustanud.
Aga nüüd vastan küsimustele. Ma püüan nendele küsimustele üsna lühidalt vastata. Esimene küsimus: "Kui palju õppureid omandab täna kutse- ning keskharidust eesti ja kui palju vene keeles?" Kutsekeskharidust omandas eelmisel õppeaastal (viimased ametlikud andmed on 10. novembri seisuga) 14 152 õpilast, neist eesti keeles või eestikeelse õppekava alusel õppis 10 677 ja vene keeles 3475 õpilast, seega umbkaudu üks neljandik ehk 25%. Siia on võib-olla oluline lisada, et Eestis on üksainus riigikool või riigi kutseõppeasutus, mis on üksnes vene õppekeelega, see on Sillamäe Kutsekool. Nii eesti kui ka vene õppekeelega koole on kaheksa: Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Narva Kutseõppekeskus, Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool, Tallinna Polütehnikum, Tallinna Teeninduskool, Tallinna Tööstushariduskeskus, Tallinna Transpordikool ja Tallinna Ehituskool. Nagu te sellest loetelust näete, toimub Sillamäel õpe ainult vene keeles (muuseas, see on väga hea kutseõppeasutus) ja vene keeles õpetatakse ka Narva Kutseõppekeskuses, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses ja Tallinna kutseõppeasutustes. Ainult eestikeelset õpet pakkuvate koolide arv on pidevalt suurenenud. Tartus ja Pärnumaal on kutsehariduskeskused üle läinud ainult eestikeelsele õppele, ehkki mõni aeg tagasi pakkusid nad ka venekeelseid õppeharusid. Nii et tasapisi, igal aastal paar protsenti, on kahanenud venekeelsetes õpperühmades õppivate kutseõppurite arv. Neid oli umbes kolmandik, nüüdseks on see arv kahanenud neljandikuni. Niisugune evolutsiooniline protsess on kogu aeg toimunud.
Teine küsimus: "Kui suure osa moodustavad üldisest kutseõppe mahust venekeelsed õppekavad?" Vene keeles õppivaid õpilasi, nagu ma ütlesin, on umbes 25%. Õppekavade puhul on suhe veelgi rohkem eesti keele kasuks. Meil on kokku 747 kutseõppekava, nendest vene keeles on 76 kava ehk veidi üle 10%. Õppekavade arv tervikuna peaks Eestis kahanema, sest nende arv on ülepingutatud. Kutseõppeasutuste reformiga, mis koos kutseõppeasutuse seaduse vastuvõtmisega käivitus ja mille üks osa on üleminek eestikeelsele õppele kutsekeskhariduses, on kavas kutseõppekavade arvu vähendada umbes 550-ni, nii et neid jääks 200 võrra vähem kui praegu. Selline on edasine areng, aga see kõik ei sünni ühe päevaga, vaid evolutsiooniliselt kolme aasta jooksul. On erialasid, kus on ainult venekeelne kutseõpe: keemilise töötluse ja kaevandamise õppekava keemiaprotsesside tehnoloogia ja mäenduse erialadel, mida pakutakse Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses ja Sillamäe Kutsekoolis.
Kolmas küsimus: "Milline on kutsekoolide õppejõudude eesti keele oskus? Kui paljud neist on võimelised õpetama oma aineid eesti keeles juba täna?" Kutseõppeasutustes on umbes 2200 õpetajat, neist annab vene keeles tunde 383. Aastal 2009 Turu-uuringute AS-i tehtud uuringute järgi oli juba

toona ehk umbes neli aastat tagasi 68%-l vene keeles õpetavatest õpetajatest olemas eesti keele tasemetunnistus, valdavalt B-taseme tunnistus. 32%-l ei ole seda tunnistust, 68%-l on. 14% erialaõpetajatest õpetab vene keeles õppivatele õpperühmadele mõnda ainet eesti keeles juba praegu. 2009. aastal oli 41% vene keeles erialaaineid õpetavatest õpetajatest üldiselt valmis õpetama eesti keeles ja 25% oli valmis õpetama eesti keeles mis tahes oma antavatest ainetest või enamikku nendest. Sama uuringuga tehti kindlaks õpilaste huvi eestikeelse õppe vastu. Uuringu põhjal tunnistas kaks kolmandikku, täpsemalt öeldes 65% õpilastest vajadust koolis rohkem eesti keeles õppida. Praegu teeb Saar Poll OÜ uuringut, mis peaks andma taustmaterjali, missuguseid samme veel peaks astuma, et eelseisva seitsme aasta jooksul toimuv üleminek oleks edukas. Ei uurita mitte ainult konkreetseid samme või meetodeid, vaid pigem hoiakuid nii kooliga seotud inimeste kui ka teiste hulgas. Kui võtta kokku, siis pool kuni kaks kolmandikku praegu vene keeles õpetavatest õpetajatest on selleks üleminekuks valmis, ülejäänud kolmandikuga on ilmselt vaja teha sisulisemat tööd. Tõsi, seitsme aasta jooksul üsna suur hulk nendest lahkub objektiivsetel põhjustel kutseharidussüsteemist, siirdudes pensionile. Ka seda arengut tuleb silmas pidada.

Neljas küsimus: "Kuidas on kavas tõsta selliste spetsialistide osakaalu tulevikus?" Ma peatun sellel täpsemalt. Üks osa sellest probleemist, kuidas tagada, et kutseõppeasutustes oleksid olemas õpetajad, on tegelikult täpselt samasugune kui eestikeelsete õppekavade puhul. Kutseõppeasutuste komplekteerimine õpetajate ja kutseõpetajatega ei ole lihtne. Selle põhjus on suhteliselt lihtne: väljaspool haridussüsteemi pakutav palk on siin veelgi parem kui üldhariduses töötavatele inimestele väljaspool kooli pakutav. Selle ülesande kallal me jõudumööda töötame. Ega siin muud ei olegi öelda, kui et riigieelarve arutelu on järjekordselt ees. Ka sel aastal me tõstame üldhariduskoolide õpetajate miinimumpalka üle 10% (võib-olla õnnestub seda protsenti siin riigieelarvet arutades veelgi suurendada), aga palgatingimuste parandamine kõikides kutseõppeasutustes on niisama oluline, sõltumata õpetamise või õppimise keelest. Me pöörame ka sellele tähelepanu. Lisaks sellele valmis ministeeriumis septembri lõpus tegevuskava "Eesti õppekeelele üleminek kutsekeskhariduses 2014–2020", mis küll ei ole veel kinnitatud, aga kus on ette nähtud täienduskoolitused, täiendav eesti keele õpe, eestikeelses keskkonnas stažeerimine ning lõimitud aine- ja keeleõppe rakendamine. Neid meetmeid on päris palju. Veidike hiljem toon ma ära ka mõned summad.

Viies küsimus: "Milline on ülemineku konkreetne plaan, kas kutsekoolid peaksid igal aastal hakkama näiteks ühte ainet õpetama eesti keeles?" Ma vaatan, et mu aeg tiksub kiiresti, seetõttu vastan lühemalt, te saate pärast küsimustega täpsustada. Ette on valmistatud käskkiri, kus määratakse kindlaks selle ülemineku mõned olulised aspektid. Kõigepealt, mida tähendab, et on eesti õppekeel? Täpselt sama mis gümnaasiumis: vähemalt 60% õppetööst peaks toimuma eesti keeles. Nii et õppetöö ei ole mitte täielikult eesti keeles, vaid vähemalt 60% sellest on eesti keeles. Igal aastal peaks 20% ehk 36 arvestuspunkti mahus eestikeelse õppe osakaal kasvama. Me loome mõne kohustusliku mooduli, eelkõige toon välja karjääri planeerimise ja teised üldised pädevused, mis ei ole kitsalt erialased. Lõpuks on kõikides õppeasutustes kohustus koostada vastavad tegevuskavad. Need plaanid on peaaegu valmis, aga formaaljuriidiliselt kehtestamata. Ma juba rääkisin uuringutest, uuringutulemuste põhjal saab neid plaane korrigeerida.

Kuues küsimus: "Milline võimalus on seda teha kutsekoolil, kus tahetakse kehtestada muu õppekeel kui eesti keel?" Otsus on ühemõtteline: riiklikus kutseõppeasutuses on kutsekeskhariduse õppekava eesti keeles. Sellist erandit nagu üldhariduskoolide puhul siin ette nähtud ei ole. Mis puudutab teisi kutsehariduse õppekavu, siis seal on koolipidajatel vabadus valida, rääkimata erakoolidest, kus see vabadus on veelgi suurem.

Seitsmes küsimus: "Milline on ministeeriumi hinnang sellele, kui palju peaks maksma kutsehariduse üleminek eestikeelsele õppele (õppekirjanduse ja õppekavade valmistamine, õpetajate ümberõpe, keelekursused jms)?" Alates 2004. aastast eraldati esimesel perioodil 750 000 eurot ja 2007.–2012. aastal 870 000 eurot ning eelseisvateks aastateks on kavandatud 330 000 eurot igal aastal. Seda summat võib pidada suureks või väikseks, aga sellised ressursid on üleminekuks planeeritud kõikidel eelseisvatel aastatel.

Kaheksas küsimus: "Milline on ministeeriumi prognoos – kui suur osa kutsekoolide õpetajaid on sunnitud 2020. aastal töölt lahkuma seoses üleminekuga eestikeelsele õppele?" Ma usun, et niisugune sund on marginaalne. Hinnanguliselt on õpetajaid, kes sellesse kategooriasse kuuluvad, 189. Umbes üks kolmandik neist jääb selle aja jooksul pensionile. Arvestades, et õpetajad on tippspetsialistid, ei tohiks neile seitsme aasta jooksul kas olemasoleva keeleoskuse täiendamine või eesti keele omandamine üle

jõu käia. Haridusministeerium ei kavanda seetõttu erilisi meetmeid nende inimestega tegelemiseks, kes ei saa nende nõudmistega hakkama.
Üheksas küsimus: "Missugused hariduse omandamise võimalused jäävad peale 2020. aastat neile, kes peale põhikooli lõpetamist veel ei ole võimelised õppima edasi eesti keeles?" Ma arvan, et niisuguseid õpilasi lihtsalt ei ole. Üheksa aastat Eesti Vabariigi põhikooli peab andma piisava riigikeeleoskuse. Aitäh!

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu, lugupeetud minister! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Yana Toom!

**16:57 Yana Toom**
Proua eesistuja! Austatud minister! Ma ei tea, kas ma kuulsin valesti, ma pean need arvud üle küsima. Te ütlesite nimelt, et umbes 25% õppureid õpib eesti keeles. Meil on õppejõude 2000 ringis, kellest vene keeles õpetab 380. Kas ma saan õigesti aru, et 20% õppejõududest õpetab 70% õppuritest?

**16:57 Haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo**
Ilmselt ei saanud te minust õigesti aru. Vene keeles õpib praegu 25% kutseõppuritest. Õpetajaid on 2200, neist õpetab vene keeles või annab vene keeles tunde 383.

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu veel kord, lugupeetud haridus- ja teadusminister! Kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

**16:57 Mihhail Stalnuhhin**
Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Olen viis aastat töötanud kutsekoolis. See oli 1980. aastate lõpus, ma õpetasin seal eesti keelt. Kuna sellesama kooli, Narva 8. kutsekooli direktor Vereštšagina oli ka eesti keele õpetaja, siis mõnikord ma küsisin talt, mille eest mulle palka makstakse. Ma tegelikult sellest eriti aru ei saanud, eriti kui tegemist oli konkreetsete gruppidega. Tema vastas täpselt nii, nagu on öeldud ühe väga hea ja humoorika inglise kirjaniku raamatus, mõte on enam-vähem sama. Tom Sharpe'i romaanis "Wilt" vastatakse sellele küsimusele, et õpetaja hoiab lapsi klassis, et need linnatänavatel pätti ei teeks. Ma siiski töötasin seal edasi ja tegin seda üsna edukalt. Mul on kodus üks tore suveniir, rohelist värvi mapp Nõukogude Liidu vapiga. Ma sain nimelt aukirja, kui üks grupp minu õpilasi sai eesti keele olümpiaadil esimese koha.
Aga kui vaadata neid lapsi, kes kutsekooli on tulnud ja tulevad, siis ei olnud tollal ega ole ka praegu mitte mingit lootust, et nad hakkaksid keskharidust omandama eesti keeles. Mul on näiteks selline kogemus. Ma viisin ühel suvel ühe grupi meeskangruid – see on muidugi iseenesest juba absurd – Vinni sovhoosi Rakvere lähistel, et nad eesti keele kas või kuidagi selgeks saaksid, kas või kõnepruugi omandaksid. Kaks kuud elasid nad seal ja töötasid koos eestlastega. Ma ootasin, et tuleb mingi läbimurre. Aga kui me sealt ära sõitsime, siis hoopis kõik kohalikud rääkisid suurepärast vene keelt. Sinna ei olnud mitte midagi parata.
Kellest me praegu räägime? Narva koolides andis üle-eelmisel aastal põhikooli lõpueksam eesti keeles tulemuseks 49 punkti 100-st. Eelmisel aastal vähenes see tulemus veel kahe punkti võrra, 47-ni. See 49 või 47 punkti on matemaatiline keskmine. On hulganisti neid lapsi, kes saavad tulemuseks 89 või 90 punkti ja kelle keeleoskus on üsna kõrgel tasemel. Aga kes on need lapsed, kelle tõttu tuleb keskmiseks tulemuseks 47 või 49 punkti? Need on need, kes saavad lõpueksamil 10, 15 või 20 punkti ja hea seegi. Gümnaasium on neile suletud, seal pole neil mingit šanssi. Neil ei ole muud teed, nad lähevad kutsekooli, aga seal ootab seesama üllatus: õpe jällegi eesti keeles. Kuidas teie arvates saab keskharidust omandada laps, kes sai koolis 10, 15 või 20 punkti, kusjuures jutt käib üsna tagasihoidlikust tasemest B1? Mina filoloogina arvan, et see ei ole võimalik, see on järjekordne Potjomkini küla, mida haridusministeerium ehitab. Edasi läheb täpselt nii nagu näiteks Lätis, kus paljudes koolides "Tere!" ja "Head aega!" kõlab läti keeles, kõik ülejäänu on vene keeles, aga õpe justkui toimub läti keeles. Paljudes Eesti koolides on lood eesti keeles õpetamisega täpselt samuti. Kutsekoolil on kaks võimalust: kas ehitada Potjomkini küla või jääda õpilastest ilma.
Kõrghariduse puhul on üsna tähtis, millises koolis ja millises riigis sa oled õppinud. Oluline on selle kõrgkooli renomee ja prestiiž, mille diplom sul on. Aga kutsehariduses seda enam ei ole, maailmas ei

ole lihtsalt kuulsaid kutsekoole, need koolid on kõik ühesugused. Keevitajat õpetatakse ühtemoodi Narvas, Peterburis ja kuskil Minskis. Kui sidemed on olemas, siis lähevadki lapsed sinna. Ma olen veendunud, et viimastel aastatel on Narvas alanud üks protsess. Selle üle võib praegu muidugi naerda, sest arvud on tõesti naljakad. Igal aastal läheb kaks, kolm või neli last Narva gümnaasiumist Ivangorodi gümnaasiumi õppima. Eelmisel õppeaastal oli selliseid lapsi 12, sel aastal on neile lisandunud veel mõni õpilane. Tegemist on keskharidusega, gümnaasiumiga. Kui aga rääkida kutseharidusest, siis seal ei ole üldse mingit piirangut. Miks omandada see haridus ja pärast töötada kohas, kus töötajate vahel või töötaja ja ülemuse vahel mõtete vahetamiseks on kasutada umbes 20 sõna? Milleks see eesmärk?
Nii et üks asi on loomulik väljasuremine, mis praegu toimub. Narvas näiteks renoveeriti Euroopa raha abil üks kutsekool, aga seda maja ei läinudki vaja. Kui renoveerimist alustati, oli kutsekoolis 3500 õpilast, praegu aga on õpilasi 1600–1700. Nii et üks põhjus on loomulik kadu ja teise põhjuse tekitab haridusministeerium. Me jääme lastest ilma, me jääme tööjõust ilma. Aga minister ajab endiselt eesti asja. Olgu ta uhke selle üle siis, kui see riik noortest võimalikest töötajatest ja maksumaksjatest tühjaks jookseb. Aitäh!

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

---

## **4.** 16:48 Arupärimine lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350)

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Järgmisena tuleb kõne alla Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Enn Eesmaa, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Marika Tuus-Lauli, Eldar Efendijevi ja Tarmo Tamme s.a 20. juunil esitatud arupärimine lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350). Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

**16:57 Yana Toom**
Proua eesistuja! Austatud minister! Head kolleegid! Arupärimine puudutab Sotsiaalministeeriumi MTÜ-lt Perede ja Laste Nõuandekeskus tellitud riikliku laste heaolu uurimise juhendmaterjali, mis kannab nime "Lapse heaolu hindamise abivahend lastekaitsetöötajatele". Sotsiaalministeerium toetas käsiraamatu valmimist 25 000 euroga. Sellest 25 000 euro suurusest toetusest kulus lapse heaolu hindamise juhendile 5000 eurot ja lastekaitsetöötajate juhendmaterjalile 20 000 eurot. Juhendmaterjal on sattunud meedia terava kriitika alla, kuna see on väidetavalt täis sisulisi vigu ning koostatud suuresti *copy-paste*-meetodil, kusjuures kasutatud teoste autoritega kooskõlastamata. Tartu Ülikooli teadlaste sõnul võib sotsiaaltöötajatele mõeldud juhend tekitada rohkem kahju kui kasu, kuna juhendmaterjalis kasutatud meetod on vale ja sisu eksitav.
Käesoleva aasta aprillis ja juunis pöördusin ministri poole kirjaliku küsimusega kõne all oleva juhendmaterjali kohta. Küsimuses keskendusin nimetatud mittetulundusühingule ning juhendmaterjali hinnale ja tiraažile. Oma vastuses esimesele kirjalikule küsimusele põhjendas minister selle mittetulundusühingu kasuks tehtud valikut muu hulgas nimetatud organisatsiooni lastekaitsetöötajate ning spetsialistide laia võrgustikuga. Ta lisas, et juhendmaterjal ei ole ilmunud trükisena, vaid on kättesaadav internetist. Samas on teada, et ministeeriumi ja mittetulundusühingu vahel oli sõlmitud leping, kus oli selgelt kirjas, et see juhend peab olema trükitud. Sel hetkel, kui ma arupärimise menetlusse andsin, 20. juunil 2013, oli 25 000 euro eest internetis üleval 34 lehekülge PDF-faile. Meil on neli küsimust. Tegelikult on asjad vahepeal natukene arenenud, aga ma loodan, et minister sellest räägib ja loeb ka küsimused ette. Aitäh!

**16:57 Esimees Ene Ergma**
Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun kõnepulti sotsiaalministri!

**16:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**
Austatud Riigikogu juhataja! Head Riigikogu liikmed! Vastan kaheksa Riigikogu liikme esitatud küsimustele lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta.
Esimene küsimus: "Kas ka teistel kolmanda sektori esindajatel oli samuti võimalus selle juhendmaterjali

koostamises osaleda? Milliste organisatsioonidega tegemist oli?" Laste ja perede arengukava aastateks 2012–2020 ja selle rakendusplaani koostamisel järgiti hea kaasamise tava. Arengukava väljatöötamisse kaasati otseselt 100 eksperti ning kõigil sellest teemast vähegi huvitatutel oli arengukava ja rakendusplaani kohta võimalik ettepanekuid teha. Seda kaasamise protsessi tunnustas ka Riigikantselei. Laste ja perede arengukava ning selle rakendusplaan on avalikud dokumendid, mille on kooskõlastanud asjaomased ministeeriumid ja teised koostööpartnerid, teiste hulgas mittetulundusühingud. Rakendusplaanis on fikseeritud laste ja perede arengukava detailsed tegevused koos vastutaja, tähtaja ja eelarvega, kõikidel huvilistel on võimalik kavandatud tegevuste ning nende rahastamise võimalustega tutvuda. Juhendmaterjali koostamise vastu avaldas huvi ainult MTÜ Perede ja Laste Nõuandekeskus, kes esitas ministeeriumile taotluse, et saada materjali koostamiseks toetust.
Teine küsimus: "Milliste organisatsioonide näol on antud juhul tegemist laia koostöövõrgustikuga?" Perede ja Laste Nõuandekeskus on loonud laia koostöövõrgustiku lastekaitsetöötajatest üle Eesti, kellele nad on mitme aasta vältel pakkunud toetavaid teenuseid ja korraldanud seminare. Samuti on see mittetulundusühing pannud aluse mitmest mittetulundusühingust koosneva Lapse Huvikaitse Koja võrgustikule.
Kolmas küsimus: "Sotsiaalministeerium on palunud lepingupartnerilt selgitusi juhendmaterjali võimalike sisuliste puuduste kohta. Kas MTÜ on juba oma seisukohti avaldanud? Millised need on?" Perede ja Laste Nõuandekeskus on esitanud oma põhjendused ning seisukohad hindamisvahendi sisuliste puuduste kohta. Mittetulundusühingu seletusest ilmneb, et materjalis esinevad autoriõiguslikud küsimused ei puuduta juhendmaterjali põhiosa, vaid Rosenbergi enesehinnangu skaala kasutamist. Koostöös Tartu Ülikooli teadlase Helle Pullmanniga parendatakse Rosenbergi enesehinnangu skaala kasutamist hindamisvahendis. Seega, vigane ei ole mitte hindamisvahend, vaid ajaleheartiklis kritiseeriti ebakorrektset viitamist hindamisvahendi lisades. Ükski hindamisvahend ei saa iseenesest lapsi kahjustada. Juhin tähelepanu, et lapse heaolu hindamise juhend on MTÜ Perede ja Laste Nõuandekeskus toodetud materjal, mis ei ole lastekaitsetöötajatele kohustuslik, vaid lisamaterjal, mida on võimalik kasutada abivahendina.
Neljas küsimus: "Millal selguvad ekspertiisi tulemused, mis peaksid kas kinnitama või ümber lükkama kõne all oleva juhendmaterjali väidetavad puudused sisu kvaliteedi osas, ja mis saab siis, kui sõltumatud eksperdid kinnitavad juhendi kõlbmatust?" On hea tava, et koostööpartnerite vahel on usalduslik ja õiguskuulekas töösuhe. Kui ilmneb, et eraldise saaja on talle eraldatud toetust väärkasutanud, on ministeeriumil loomulikult õigus toetus tagasi nõuda. Vaidlustuse korral jõuab lepingu rikkumine kohtusse. Ekspertiise eraldise eest tehtud töödele automaatselt ja iga kord ei tellita. Siiski palusime laekunud kaebuste tõttu selle juhtumi kohta eksperdihinnanguid. 30. mail palus ministeerium hinnangut Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituudilt ja psühholoogia instituudilt ning Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudilt. Seniajani sisulist tagasisidet ministeeriumile laekunud ei ole. Aitäh!

**16:57 Esimees Ene Ergma**

Suur tänu, härra minister! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

**16:57 Mihhail Stalnuhhin**

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma tean üht-teist raamatute kirjutamisest ja väljaandmisest. Kas vastab tõele, et maksti 25 000 eurot, aga vastu saadi 34 lehekülge internetis, mis enamasti on koostatud *copy-paste*-meetodil? Kas teile isiklikult ei tundu veidi kummalisena see hind, 735 eurot ühe sellel meetodil koostatud lehekülje eest, seda enam, kui arvestada kriitikat, mis tuleb ülikoolist selle materjali kohta?

**16:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**

Aitäh! Kui te küsite seda, mis minule isiklikult kummastavana tundub, siis neid asju on ilmas küllalt palju. Viimasel ajal tundub mulle eriti kummastavana see, et minu kodulinn kulutab reklaamidele rohkem kui sisulistele tegevustele. Aga see selleks. Ma arvan, et te tegelikult tahate püsida selle teema fookuses, seetõttu soovitan teil olla hästi täpne. Kindlasti ei saa ühe või teise dokumendi kaalukust mõõta ainult lehekülgede arvuga. Samuti juhin tähelepanu, et need summad, mis Eesti Päevalehe artiklis olid toodud, ei olnud täpsed. Kui ma õigesti mäletan, siis suve alguses me tegelesime sellega, et oleksid ära toodud korrektsed õiendused, täpsustused ja vabandused. Tõepoolest, ajaleheartiklis nimetati hindamisjuhendi

hinnaks 25 000 eurot, kuid tegelikult oli selle dokumendi hind 5000 eurot. Mina teie asemel ei ruttaks kedagi süüdistama ka plagiaadis või *copy-paste*-meetodis, nagu te ütlesite. Kui te olete selles valdkonnas sedavõrd tugev ekspert, et julgete seda öelda, siis kindlasti peaksite seda tegema kirjalikult ja oma süüdistused põhistama. Nagu ma ütlesin, Sotsiaalministeerium palus kahtlusi kontrollida. Kui peaks tõesti ilmsiks tulema midagi nii ränka, nagu teie oma küsimuses sõnastasite, siis tuleb loomulikult meetmeid võtta. Aga seni, kuni midagi sellist ei ole tuvastatud, oleksin ma ettevaatlik ka suuliste süüdistuste pildumisel.

**17:57 Esimees Ene Ergma**
Palun, kolleeg Yana Toom!

**17:57 Yana Toom**
Ma tänan, proua eesistuja! Minu ees on riigikontrolör Alar Karise kiri, kus on selgelt öeldud, et ministeeriumi eraldise kasutamise kohta esitatud aruannet võrreldi lepinguga ning kavandatud ja tegelikult elluviidud tegevustes leiti mitmeid erinevusi. Näiteks on lastekaitsetöötajatele mõeldud käsiraamat koostatud lubatust palju väiksemas mahus ning see on jäetud trükkimata. Ka koolitused on korraldatud väiksemas mahus ja kokkulepitust hiljem. Samuti ei vasta projekti kulud lepingus kokkulepitule. Riigikassa andmetel on kogu lepingujärgne raha mittetulundusühingule välja makstud, kuigi seda poleks tohtinud teha. Kas te olete tuttav riigikontrolöri seisukohaga ja mida te kavatsete ette võtta? Ma saan aru, et teil on väga palju tööd, ja usun, et te tõesti ei tea, mis teie ministeeriumis toimub. Kas ma pean need materjalid teile edasi saatma, selleks et te näeksite oma silmaga, et üks korrektuurilehekülg maksis eelarve järgi 20 eurot?

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**
Aitäh! Kui vaid oleks nii, et Eesti sotsiaalvaldkonna kõige suurem probleem on see, et üks korrektuurilehekülg on maksnud 20 eurot, küll siis oleks sotsiaalministri süda rahul. Paraku on tõesti nii, et sotsiaalvaldkonnas on juba selle valdkonna suurusest ja keerukusest tulenevalt küll ja veel teemasid, millega tuleb tegelda. Ka teemasid, mida on kohane arutada parlamendis, on küll ja veel. Ma olen tänulik kõikide küsimuste eest, mida te sotsiaalvaldkonna probleemide arutamisel ka siin Riigikogus tõstatate. See on oluline. Kui te soovite peensusteni ühe dokumendi koostamise üle arutleda, siis loomulikult on see teie vabadus ja mina ministrina olen kohustatud seda arutelu kaasa tegema. Aga veel kord ütlen, et kui teil on mingid konkreetsed faktilised etteheited, siis esitage need palun kirjalikult ja me kindlasti kontrollime neid. Seda teevad eksperdid, kes rida-realt jälgivad ja analüüsivad, kas on midagi valesti tehtud või mitte. Kuid siin saalis oleks võib-olla praktiline rääkida nendest teemadest, mis tegelikult inimeste elu ja tervist mõjutavad. Keskendugem olulisematele teemadele! Aga loomulikult, kui te soovite jätkata, siis ma hea meelega jätkan ka seda arutelu.

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Suur tänu! Palun, Kalev Kallo!

**17:57 Kalev Kallo**
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Te püüate mingi järjekindla visadusega küsimustele mitte vastata. Eelmine küsija tsiteeris ju selgelt Riigikontrolli ütlusi ehk Riigikontrolli aktist võetud teksti, mis viitas küllaltki jämedatele rikkumistele. Teie nõuate aga ikka, et me esitaksime etteheited kirjalikult. Kas Riigikontrolli kirjalikult esitatud etteheidetest jääb siis väheseks, et nende alusel järeldusi teha, ja Riigikogu liikmed peavad hakkama neid teile ümber kirjutama? Võib-olla ikka vastate, kuidas te suhtute Riigikontrolli ettenäidatud rikkumistesse ja mis nendega ette võetakse. Palun konkreetselt asjast rääkida!

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**
Ma ei näe siit puldist, millisele dokumendile proua Toom viitab, aga ma olen üsna kindel, et tegemist on kirjaga, mitte aktiga ja tegemist ei ole mitte niivõrd rikkumistele viitamisega kui info edastamisega. Aga me suhtume täie tõsidusega eranditult kõikidesse kirjadesse, mis tulevad kas Riigikontrollilt või Riigikogu liikmetelt. Kui on tõesti midagi sisuliselt ette heita, siis loomulikult ei ole minul mingit isiklikku huvi või kirge ühte või teist üsna ammu tellitud tööd kuidagi eriliselt kaitsta. Aga pean kohatuks seda,

kui pealkirja tasemel täpsusega rünnatakse ühte või teist tööd, süüdistatakse plagiaadis, samal ajal kui eksperdid, kellelt on sisulist arvamust küsitud, ei ole mitte midagi sellist välja toonud. Ma sooviksin, et kriitika, kui seda on – ja seda peab alati olema –, oleks võimalikult sisuline ja konkreetne. Siit tulenes minu palve esitada etteheited kirjalikult, sest siis on võimalik konkreetset väidet ka konkreetselt kontrollida. Ma arvan, et kui me mingite detailide üle siin saalis vestlust peame, siis see meid väga kaugele edasi ei vii, aga, muidugi, me võime ka siin nende üle arutleda.

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Aitäh! Rohkem küsimusi selle teema kohta ministrile ei ole. Ma avan läbirääkimised. Kas Yana Toom on nõus sellega, et Mihhail Stalnuhhin esimesena kõneleb? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

**17:57 Mihhail Stalnuhhin**
Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Kui te alles ametisse olite astunud, siis ükskord seisite siin saali ees ja vastasite küsimustele. Viktor, me vist sinuga jagasime muljeid, et vaata, kui osav kõneleja, fantastiline lausa. Tundus vähe tõenäoline, et selline ime oleks võinud loomulikust intelligentsist sündida. Mina näiteks oletasin, härra minister, et te olete kuskil vastavad kursused läbi teinud. Teie vastused olid väga osavad ja väga ilusasti üles ehitatud. Mis sellest, et me oleme eri leeridest, ma lausa imetlesin teie loogikat ja sära. Mulle meeldivad inimesed, kes oskavad hästi rääkida. Aga kui labaseks on muutunud teie jutt nüüd! Ma esitasin küsimuse, kusjuures üsna konkreetse. Mul oli soov teada saada, kas see hind, mida ma nimetasin, on teie arvates normaalne. Arupärimises on selgelt öeldud, et juhendmaterjal on sattunud terava kriitika alla, kuna see on väidetavalt täis sisulisi vigu ning koostatud suuresti *copy-paste*-meetodil, aga kasutatud teoste autoritega kooskõlastamata. Sellest räägib kolleeg Toom pikemalt. Miks mitte viidata sellele, kui ma eksisin, kui neid dokumente on kaks ja see hind käib konkreetselt nende 34 lehekülje kohta? Ma ainult oletan, ma saan aru, et võib olla teisiti. Milleks kõik need eemalehiilimised? Tõesti, ma tunnen pettumust. Kui te ministriks saite, siis te olite hiilgav rääkija. Mis teiega juhtunud on? See vist tõestab seda laialt levinud arvamust, et ministriks olemine lõpeb tavaliselt taandarenguga. Aitäh!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Ma palun kõnepulti Yana Toomi!

**17:57 Yana Toom**
Proua eesistuja! Austatud minister! Mul on tõeliselt kahju, et meie arutelu kulges nii ebakonstruktiivses õhkkonnas. Ma ei ole teiega nõus, et see, kui eestikeelse teksti ühe lehekülje korrektuur maksab 20 eurot, on väike asi. See on väga suur asi, selle suure asja nimi on korruptsioon.
Aga kuna te pole ilmselt kursis riigikontrolöri kirjaga, siis stenogrammi huvides luban ma endale tsiteerida riigikontrolöri vastust Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele. Ma küsisin tegelikult mitut asja. Esiteks, kuidas on see võimalik ja kuidas riigikontrolör hindab seda, et Sotsiaalministeerium annab ühele mittetulundusühingule 25 000 eurot ega korralda riigihanget. Teie seisukoht on – nüüd sain ma aru, et see on teie seisukoht, ma arvasin tegelikult, et see on mõne ametniku seisukoht, sest ma tean väga hästi, et vastused teile koostatakse ja ministril ei ole võimalik süveneda igasse paberisse, millele ta allkirja alla paneb –, et tegemist oli toetusega, mis anti ühele mittetulundusühingule, ja see mittetulundusühing tegi juhtumisi selle toetuse eest mingisugust tööd.
Niisiis, riigikontrolör leiab: "Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus on 2012. aasta mais sõlminud lepingu 25 000 euro eraldamiseks. Sõlmitud eraldise kasutamise lepingu nr 12.2-3 /5137 punkti 3 järgi on töö eesmärk lastekaitsetöötajatele mõeldud juhendmaterjali väljatöötamine, trükkimine ning lapse heaolu hindamisjuhise väljatöötamine ja selle tutvustamine. Lepingu punktidest 7 ja 8 nähtub, et Sotsiaalministeeriumi eesmärk on saada endale nende juhenditega seotud õigused. Sellele viitab punktis 8 toodud asjaolu, et töövõtjal tuleb lepingus ettenähtud tasu eest ja tähtajatult loovutada tellijale kõik juhenditega seotud intellektuaalse omandi õigused. Sotsiaalministeerium saab ka õiguse juhendeid oma äranägemise järgi kasutada ja muuta. Lepingu konteksti arvestades saab teha järelduse, et tellijana peetakse silmas Sotsiaalministeeriumi ning töövõtjana MTÜ-d Laste ja Perede Nõuandekeskus. Sellised lepingutingimused on kooskõlas ka Sotsiaalministeeriumi kantsleri 16.07.2012.

aasta käskkirjaga nr 45 kinnitatud töövõtulepingute üldtingimustega. See viitab võimalusele, et Sotsiaalministeerium on juhendite väljatöötamiseks sõlminud lepingu, millel on töövõtu tunnused. Kui ministeerium sõlmib teenuse tellimiseks lepingu, tuleb selleks korraldada riigihange." Aitäh!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Selle punkti arutelu on ammendatud.

---

## **5.** 17:09 Arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353)

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Peeter Võsa, Aadu Musta, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Eldar Efendijevi ja Yana Toomi 20. juunil 2013. aastal esitatud arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353) sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

**17:57 Viktor Vassiljev**
Proua juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Me esitasime selle arupärimise 20. juunil. Sellest ajast on palju vett merre voolanud ja selle aja jooksul oleks pidanud nii mõndagi muutuma, aga paljud asjad seisavad ikka sealsamas punktis, kus nad olid siis.
Kõik algab tegelikult sellest, et me peame varsti juubelit. Ligi aasta tagasi algas tervishoiutöötajate streik. Selle streigi lõpetamiseks võttis haigekassa nõukogu novembris 2012 vastu otsuse, et 2013. aasta 1. märtsist jõustuva Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelu kehtestamisel arvestatakse järgmiste tingimustega. Kõigepealt, esmase ambulatoorse visiidi puhul suurendatakse arsti ja õe tööaja komponenti viie minuti võrra ja suurendatakse vastavat palgakomponenti esmase ambulatoorse visiidi hinnas. Teiseks, voodipäeva arvestuses lubati arsti ja õe tööaja komponenti suurendada vastavalt neli minutit ja 17 minutit ning jällegi suurendada ka palgakomponenti voodipäeva hinnas. Palgakomponendi kehtestamises lepiti kokku järgmiselt: arstidel 7 eurot 60 senti tunnis, õdedel 4 eurot 20 senti tunnis ja hooldajatel 2 eurot 40 senti tunnis. Samad tingimused olid tervishoiutöötajatega sõlmitud kollektiivlepingus. 7. juunil 2013 tegi haigekassa nõukogu ettepaneku muuta sotsiaalministri määrust ja pikendada kollektiivlepingu kohaselt arsti ja õe tööaega esmaste ambulatoorsete vastuvõttude ning voodipäeva arvestuse puhul. Tõusma oleksid pidanud ka teenuste piirhinnad, aga need ei tõusnud, sest tööajakomponendile vastavat palgakomponenti piirhindades ei suurendatud.
Seoses sellega esitasime lugupeetud sotsiaalministrile viis küsimust. Esiteks, miks ei ole täidetud kollektiivlepingu tingimusi? Teiseks, miks tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind ei hõlma kõiki tervishoiuteenuse osutamiseks vajalikke kulusid, nii nagu ravikindlustuse seadus seda nõuab? Kolmandaks, kui eriarsti esmase ambulatoorse visiidi piirhind on 15 eurot 32 senti, aga standardkulu 15 eurot 60 senti, siis järelikult on 28 senti puudu. Mille võrra on siis seda tervishoiuteenust vähendatud, milline ressurss on teenuse hinnas puudu? Me küsisime ka hooldusravi kohta, mille voodipäeva piirhind katab ainult 78% standardkuludest, mis on arvutatud referentshaiglate antud andmete alusel. Milline teenuse komponent on puudu hooldusravis? Kui piirhinnad on standardkuludest väiksemad, siis see ju tähendab, et teenuste osutamisel ei tehta kõiki ettenähtud kulutusi ehk teenust osutatakse vähendatud mahus. Millal me võime loota, et teenust hakatakse osutama nii, nagu see on ette nähtud, koos kõigi vajalike komponentidega ehk inimesed saavad neile vajaliku teenuse täies mahus kätte? Tahame kuulda nendele küsimustele vastuseid. Arupärimisele on alla kirjutanud seitse Keskerakonna fraktsiooni liiget. Aitäh!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Suur tänu! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**
Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad, vastan teie küsimustele. Küsimus nr 1: "Miks ei ole täidetud kollektiivlepingu tingimusi ning arsti ja õe tööaja komponendi suurendamisel jäetud lisamata palgakomponent esmase ambulatoorse visiidi ja voodipäeva piirhindades?" Ma usun, et täna ei ole

enam küll ei küsijatel ega kellelgi teisel kahtlust, et haigekassa on täitnud kollektiivlepingus kokkulepitut ja selle alusel muutnud eriarsti esmase vastuvõtu ja voodipäeva piirhindu, võttes aluseks õigusaktides kehtestatud tervishoiuteenuste loetelu muutmise põhimõtted ning tasu arvutamise metoodika. Tuletan meelde, et vahepeal on toimunud haigekassa nõukogu koosolek, kus küsimust ette kandnud Riigikogu liige ja kõik teised haigekassa nõukogu liikmed konsensuslikult neid otsuseid toetasid. Teada on ka see, et õe ja ämmaemanda iseseisva vastuvõtu ja hooldusravi voodipäeva piirhinna võtame kõne alla haigekassa nõukogu 1. novembri koosolekul.
Küsimus nr 2: "Ravikindlustuse seaduse kohaselt tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind peab hõlmama kõiki tervishoiuteenuse osutamiseks vajalikke kulusid, välja arvatud kulutused teadustegevusele ning õpilaste ja üliõpilaste koolitamisele. Tervishoiuteenuste osutamiseks vajalike standardkulude arvutamiseks on ravikindlustuse seaduse alusel sotsiaalministri määrusega kinnitatud vastav metoodika. Missugusel õiguslikul alusel on tervishoiuteenuste loetelus kehtestatud piirhinnad, mis on madalamad kui metoodika järgi teenuste osutamiseks vajalike ressursside alusel arvestatud standardkulud?" Tervishoiuteenuste piirhindade kehtestamise õiguslik alus tuleneb ravikindlustuse seaduse §-dest 30–32 ja nende sätete alusel kehtestatud rakendusaktidest, milleks on valitsuse ja ministri määrused. Piirhinna arvutamisel või muutmisel tuleb lisaks teenuse standardkuludel põhinevatele hindadele arvestada ka tervishoiuteenuse kulutõhusust, teenuse vajalikkust ühiskonnale ja kooskõla riigi tervishoiupoliitikaga ning vastavust ravikindlustuse rahalistele võimalustele.
Ütlen niimoodi, et väga raske on täna öelda, miks seitse-kaheksa aastat tagasi jõuti just sellise metoodikani. Minu veendumus on, et me peaksime samm-sammult standardhinnad ja piirhinnad vastavusse viima. Samas on arstide liidu ja õdede liidu esindajad rõhutanud, et standard- ja piirhinna võrdsustamine ei ole olnud nende nõudmine kollektiivlepingu üle peetud läbirääkimistel, küll aga on mitmed nende hulgast mulle eraviisiliselt öelnud, et ka nemad peavad seda oluliseks. Me ei tohiks kahte asja sassi ajada. Arstide ja õdede kollektiivlepingu üle peetud läbirääkimistel esitati loomulikult palganõudmisi ja ka tööajanõudmisi. Konkreetne nõudmine oli, et kõikidel erialadel lisataks vastuvõtule kindel arv minuteid juurde. Selle üle praegu minu hinnangul vaidlust ei ole. Need minutid on lisatud täpselt nii, nagu sooviti. Hilisemate arutelude käigus oleme minu arvates jõudnud üsna ühisele arusaamale, et piirhinna ja standardhinna diferentsi tuleks vähendada, aga seda tuleks vähendada nii, et vaadata ikkagi üle metoodika, kuidas ühe või teise arvuni on jõutud. Ma arvan, et me oleme küpsed selleks – ma loodan, et ma ütlen nüüd peast õigesti –, et 2006. aastal, mil sotsiaalministri toolil oli ju teie erakonnakaaslane, kehtestatud reegleid nüüdisajastada ning paremini tegeliku elu, arstide ja patsientide huvidega kooskõlla viia.
Kui te lubate, siis kolmanda ja neljanda küsimuse ning vastused nendele esitan ma järjest, kuna mõlemad küsimused puudutavad piirhindade arvestamist: "Eriarsti esmase ambulatoorse visiidi piirhind on 15.32, standardkulu 15.60. Missugust teenuse osutamiseks vajalikku ressurssi on hinnas 0,28 euro võrra vähendatud? Eriti halb on olukord hooldusravis, mille voodipäeva piirhind katab ainult 78% standardkuludest. See tekitab raskusi kvaliteetse hooldusravi osutamisel ja patsientide ning nende omaste põhjendatud rahulolematust. Missugust teenuse osutamiseks vajalikku ressurssi on hinnas vähendatud ja missugused teenuse osutamiseks vajalikud tegevused võib tervishoiuteenuse osutaja statsionaarse hooldusravi patsientidele tegemata jätta?" Kindlasti ei või vajalikke tegevusi tegemata jätta, sellepärast ei pea hea küsija küll muretsema. Aga ma selgitan seda teemat natuke põhjalikumalt.
1. märtsil s.a kehtima hakanud Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus suurendati palgakomponenti kõikides piirhindades, millel on olemas tegevuspõhine kirjeldus, ning lisati rahaline kate, lähtudes kollektiivlepingus sätestatust. Esmase ambulatoorse vastuvõtu ja psühhiaatri vastuvõtu aega pikendati viie minuti võrra, lisati samuti rahaline kate. Voodipäeva sees pikendati arsti tööaega keskmiselt nelja minuti ja õe tööaega 17 minuti võrra, kusjuures seda tehti metoodikamääruse kohaselt diferentseeritult. Neli tervishoiuteenuse osutajat – Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Tartu Ülikooli Kliinikum, Pärnu Haigla ja Rakvere Haigla – esitasid tervishoiutöötajate töökoormuse analüüsiks vajalikud andmed. Nende andmete analüüsi tulemused arutati referentshaiglate esindajatega läbi ja tulenevalt meditsiinipersonali tegelikust töökoormusest lisati voodipäevadele arsti ja õe tööminuteid diferentseeritult (just erialade vahel diferentseeritult). Keskmiselt lisati piirhindadesse raha juurde arsti nelja tööminuti ja õe 19 tööminuti võrra. Piirhinnad on kehtestatud kooskõlas seadusandliku raamistikuga ja Eesti Haigekassa nõukogu otsusega, arvestades ravikindlustuse rahalisi võimalusi.
Eeltoodu alusel ei saa kuidagi vastata küsimusele, millist ressurssi on ambulatoorse visiidi või hooldusravi voodipäeva piirhinnas vähendatud. Samas teate, et kokkuleppel arstide ja õdede ning

haiglatega otsustas haigekassa esialgset lähtealust muuta. 23. septembril s.a jõustunud sotsiaalministri määrus lisab mitte erialade vahel diferentseeritult, vaid eranditult kõikidele erialadele arstide ja õdede nõutud arvu minuteid. Seda tehakse kõikidel erialadel ühtselt. Me leppisime sisuliselt kokku, et esmajärjekorras tuleb punktuaalselt täita kollektiivlepingut, mis, ma arvan, on iseenesest mõistlik lähtekoht, ja järgmise sammuna analüüsida, millistel erialadel tegelik koormus kui palju lisaminuteid eeldab. Need ettepanekud tulevad arstide, õdede ja haiglate esindajate koostöös. Ma usun, et need ettepanekud mitte ainult ei muuda erialade koormust täpsemaks ja õiglasemaks, vaid ka aitavad piirhindu ja standardhindu teineteisele lähemale tuua. Juba ainuüksi nende kokkulepete täitmine nõuab haigekassa eelarvest ikka päris suurt lisaraha. Korraga tõsta nii suurelt palka, vähendada töökoormust ja muuta ka veel 2006. aastast kehtinud reegleid ei olnud vähemasti käesoleval aastal võimalik. Vaatame ühiselt haigekassa nõukogus edasi, võib-olla järgmisel või ülejärgmisel aastal on võimalik samm-sammult ka seda kunagi tehtud reeglistikku uuendada. Mina isiklikult pean seda pigem mõistlikuks. Ma ei välista, et tuleb korrigeerida nii piir- kui ka standardhindu. Võimalik, et neid tuleb täpsustada ühes ja teises suunas, aga printsiibis, ma arvan, oleks metoodika läbipaistvuse huvides kindlasti see, kui need hinnad kattuksid.
Viies küsimus: "Kui piirhinnad on standardkuludest madalamad, siis see tähendab, et teenuste osutamisel ei tehta kõiki ettenähtud kulutusi ning teenust osutatakse vähendatud mahus. Millal võime loota, et elanikud hakkavad saama standardile vastavaid ehk täiemahulisi tervishoiuteenuseid, mitte praegust säästuravi?" Mingit säästuravi Eestis ei tehta. Pärast 2006. aastat on haigekassa süstemaatiliselt tegelnud erialapõhiselt standardhindade tänapäevastamisega, mille käigus on aastas keskmiselt kahe eriala teenuste kirjeldusi uuendatud. Uuendatud teenuste kirjeldustes on standardhind tavaliselt võrdne piirhinnaga. Ma mainin veel seda, et haigekassa eelarve kasvab järgmisel aastal 2013. aasta eelarvega võrreldes 8,5%. Ma juhtusin hiljuti kuulma ühte Raadio Kuku saadet, kus majanduseksperdid ütlesid, et eelarve terviklik 4,3%-line kasv avaldab muljet, see on väga kiire. Küllap see Euroopa ja kogu maailma kontekstis 2014. aastal ongi väga kiire, eriti teiste riikidega võrreldes. Kui haigekassa eelarve kasvab kaks korda kiiremini kui riigi eelarve keskmiselt, siis selles ei tuleks näha juhust, vaid valitsuse selget signaali, et tervishoid on meile oluline ja me soovime selle rahastamist võimalikult kiiresti parandada. Aitäh!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Viktor Vassiljev!

**17:57 Viktor Vassiljev**

Aitäh! Härra minister! Kollektiivleping on sõlmitud tööandjate ja töövõtjate vahel, tähendab, selle on sõlminud haiglate liit ja meditsiinitöötajad. Haiglate liit on samuti nagu tervishoiutöötajate kutseliit, arstide liit ja õdede liit juhtinud Sotsiaalministeeriumi tähelepanu sellele, et lepingus on siiski ära märgitud kõik arstide vastuvõtud ja statsionaari voodipäevad, kaasa arvatud hooldusravi, ning on mainitud ka palgakomponenti, mitte ei räägita ainult minutite lisamisest. Praegu on tekitatud olukord, kus jälle on haiglate liit tanki lükatud, juba kolmandat korda. Nad ei suuda lepingut täita ja apelleerivad ministeeriumisse, aga tundub, et sel aastal midagi ei muutu. Kas ongi nii?

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**

Aitäh! Ma vaatan, et teil oli küsimus enne valmis kirjutatud, kui te minu vastused siin ära kuulasite. Ma juhtisin oma vastuses tähelepanu sellele, et teie ja mina haigekassa nõukogu liikmetena 1. novembri koosolekul seda teemat kindlasti arutame. Ma ei arva, et kedagi oleks kuidagi tanki lükatud. Erinevatel läbirääkimistel osalenud osapooled mäletavadki detaile võib-olla pisut erinevalt, kuigi kõik ilmselt mäletavad, et hooldusravi seal lepingus eraldi nimetatud ei olnud. Samas ei tähenda see sugugi seda, et kui meil ikkagi võimalusi on, me siis ei võiks ega peaks hooldusravi kohtlema samamoodi kui aktiivravi. Nagu te mäletate, siis üldse mitte kellegi tahtliku eksimuse tagajärjel, vaid inimliku tähelepanematuse tõttu jäid ka näiteks õdede iseseisvad visiidid välja esialgsest kokkuleppe tekstist ja seetõttu ka esialgsest haigekassa pakkumisest. Peale seda, kui sellele tähelepanu juhiti, otsustasime haigekassa nõukogus taas kord konsensuslikult, et loomulikult, kui midagi on jäänud kahe silma vahele, siis paneme selle sinna juurde ja lahendame ka selle asja ära, olgugi et õdede iseseisvaid visiite on suurusjärgu võrra vähem kui arstivisiite. Küllap saame haigekassa nõukogus järgmisedki otsused konsensuslikult tehtud.

Teie olete tervishoiuga kokku puutunud inimene, aga kindlasti on stenogrammi lugejate hulgas neid, kes täpselt ei tea, millest me siin üldse räägime ja mis see kontekst on. Seetõttu on võib-olla huvitav ära märkida, et kui kokku on tervishoiuteenuste loetelus 1781 teenust, siis piirhinnad on standardhindadest madalamad 380 teenusel ja kõrgemad 323 teenusel, ülejäänud juhtudel on standard- ja piirhinnad vastavuses. Ehk kui väga jämedalt, liigsete komakohtadeta arvutada, siis ühel viiendikul juhtudest on piirhinnad standardhindadest madalamad, ühel viiendikul juhtudest kõrgemad ja kolmel viiendikul juhtudest võrdsed. Ma loodan, et selles töögrupis, kus haiglate ja arstide esindajad töökoormust ja standardeid arutavad, jõutakse ikkagi kõikide või vähemasti võimalikult paljude hindade puhul selleni, et metoodika oleks arusaadav ka nendele inimestele, kes iga päev tervishoiukorraldusega kokku ei puutu. See on selline suur unistus. Ma loodan, et lähemate aastate jooksul ei ole selle täitumine üldse mitte ebareaalne.

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole ja ma avan läbirääkimised. Palun, Viktor Vassiljev!

**17:57 Viktor Vassiljev**

Proua juhataja! Jah, see küsimus on tõepoolest spetsiifiline ja kõik head inimesed, kes stenogrammi loevad, võib-olla kõiki peensusi ei mõista. Aga muuseas, väga paljud tervishoiutöötajad teavad, et see küsimus on täna arutelul, ja nemad loevad ka stenogrammi.
Niisiis, kollektiivleping. Kollektiivlepingus on siiski kokku lepitud, et palgakomponent lisatakse. Ma tuletan meelde, et arstide streik oli eelmise aasta oktoobris ja sellest on küllaltki palju aega möödunud. Meedikutel oli täiesti õigustatud ootus, et palgakomponent reguleeritakse teenuste sees ära ikkagi selle aasta jooksul, aga mitte nii, nagu nüüd haigekassas kokku lepiti, et alles järgmisel aastal tehakse asjad korda. Järgmise aastani on veel aega, aga elada tuleb täna, praegu ja siin. Ma tuletan meelde ka seda, et lugupeetud sotsiaalminister on selle aasta jooksul juba mitu korda raporteerinud, et asjad on korras. Samas on haiglate liit ja tervishoiutöötajate kutseliit mitu korda Sotsiaalministeeriumi poole pöördunud ikka sama küsimusega, et kollektiivlepingu tingimused on täitmata ja asjad ei ole korras.
Ma tuletan natuke meelde, mis on toimunud. Mais avastati, et sotsiaalminister ja haigekassa ei ole täitnud kollektiivlepingu tingimusi ega ole lisanud kõigile teenustele nelja või 17 minutit. See oli mais. Juunis õnnestus kutseliitudel pärast pikka vaidlust sotsiaalministri ja haigekassa juhtidega saavutada see, et valeandmed lükati ümber ning sotsiaalminister tunnistas, et kollektiivlepingu tingimusi ei ole täielikult täidetud. Ei ole täielikult täidetud – see tähendab, et need on täitmata. 7. juunil otsustas haigekassa nõukogu muuta sotsiaalministri määrust, et see vastaks kollektiivlepingule. Siis teatas minister ajakirjanduses, et nüüd on kõik tehtud täpselt nii, nagu arstide liit nõudis. Kuid määruse eelnõu seletuskirjas kinnitati, et minutid lisatakse, aga hindu ei muudeta. See ongi kogu aeg üleval seisnud sõlmküsimus, et kui mingi tervishoiuteenus maksab 100 rahaühikut, mille sees on palgakomponent näiteks 30 rahaühikut ja kui me suurendame tööjõukulu, aga ei suurenda palgakulu, mida siis selle teenuse sees vähendatakse, selleks et nende minutite eest palka juurde maksta. Kas selle teenuse osutamiseks on vähem niiti või nõela või valuvaigistit või mida iganes, mis patsiendil siis puudu jääb ja mis meedikutel talle andmata jääb? Vaidlus paraku kestab. Juulis kohtus arstide liit kaks korda sotsiaalministriga ja lepiti kokku, et muudetakse õe iseseisva vastuvõtu ja hooldusravi voodipäeva hinda. 17. juulil räägiti järjekordselt sellest, et tööajaminuteid tuleb muuta vastavalt kollektiivlepingule. Haiglate liit kirjutas 27. augustil Sotsiaalministeeriumile, et haigekassa juhatus peaks oma 6. septembri koosolekul tegema nõukogule ettepaneku muuta tagasiulatuvalt hooldusravi voodipäeva ja ämmaemanda vastuvõtu piirhindu.
Kas ma tohin paluda kolm minutit lisaaega?

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**

Kolm minutit juurde.

**17:57 Viktor Vassiljev**

Aitäh! Edasi. 6. septembril, kohe pärast haigekassa nõukogu koosolekut, küsis arstide liidu esimees, millal määrus allkirjastatakse. Ta sai vastuseks, et määruse allkirjastamine on peatatud ja seda veel arutatakse. Nii see arutamine käib.
Samal ajal, kui tervishoiutöötajad on kannatanud seda, et rikutakse nendega allakirjutatud

kollektiivlepingut, on nad ikka midagi ette võtnud ka. Selleks, et ei oleks niimoodi, et üks pool väidab, et lepingut rikutakse, teine pool aga väidab, et kõik on korras, on arstide liit tellinud advokaadibüroolt arvamuse. Advokaadi arvamus on see, et hindadega ei ole asjad korras ja lepingut on rikutud. Arstide liit on pöördunud oma piirkonnajuhtide poole kirjaga, kus ta palub koguda andmeid selle kohta, kui palju teevad arstid tasustamata ületunde ja erakordseid valveid, mille eest neile ei maksta (neid nimetatakse tükivalveteks). Tundub, et kogutakse andmeid, kogutakse jõudu. Milleks, kas uueks streigiks? Kas me seda tahtsime?
Poolteist aastat enne streiki pöördusid tervishoiutöötajate kutseliit, õdede liit, arstide liit ja veel mitu organisatsiooni korduvalt ministri poole, kelleks tollal oli veel Hanno Pevkur, ja palusid, et nendega istutaks läbirääkimislaua taha. Asjaga venitati, otsiti, kes oleks see läbirääkija. Siis lükati esimest korda tanki haiglate liit, kes on sisuliselt kõigest haiglaomanike vabatahtlik organisatsioon. Teist korda lükati haiglate liit tanki siis, kui ta kirjutas alla lepingule, mida ta ei suutnud täita, sest pool palgatõusust lubati haigekassast, aga pool tuli haiglate liidul oma vahenditest maksta. Kuid haiglate raha on ainult see, mis antakse tervishoiuteenuste osutamiseks, mitte midagi muud neil ei ole. Nüüd satub haiglate liit kolmandat korda tanki, ta ei täida kollektiivlepingut, millele ta on alla kirjutanud. Minister on puhas poiss, sest ega tema pole lepingule alla kirjutanud, seal on haiglate liidu esindaja allkiri. Nii need asjad käivad ja venivad. Aga kes on kannataja? Kannataja on patsient, kellele ma nüüd selle asja ära seletasingi, et inimesed saaksid aru, mis toimub ja kes on süüdi. Aitäh!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**

Suur tänu! Ka minister soovib veel läbirääkimistel osaleda. Palun, Taavi Rõivas!

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**

Head Riigikogu liikmed! Viimases sõnavõtus oli nii palju ebatäpsusi ja vigu, et kohe kuidagi ei saa neid ümber lükkamata jätta. Kui tõesti peaksid seda arutelu kuulama inimesed, kellele see teema on oluline, siis minu siiras soovitus on küsimuste või ettepanekute korral kontakteeruda otse minuga. Kui kontakteeruda Viktor Vassiljevi kaudu, siis selles tõlkes läheks tõenäoliselt päris suur osa infost üht- või teistpidi kaduma.
Te tõite siin kõigepealt ühe pika osa kronoloogiast, millest osa oli täpne, aga osa täiesti ebatäpne. Ma mõistan, miks see ebatäpne oli: suure osa arutelude juures te ei olnud. Ma käin hästi kiiresti detailid üle. Kollektiivleping jõustus 1. märtsist. Haigekassa juhatus tegi ettepaneku panna arstidele keskmiselt juurde neli minutit ja õdedele 17 minutit tööaega, aga ta tegi ettepaneku diferentseerida seda tegeliku töökoormuse alusel. Juhatus oli seda teemat põhjalikult analüüsinud ja tegi sellise ettepaneku. Arstid ja õed ütlesid, et see ei ole see, milles kokku lepiti, ja palusid teha nii, et kõigi erialade arstide tööajale lisataks neli minutit, kõigi erialade õdede tööajale aga 17 minutit. Lisaks juhtisid osapooled töö käigus tähelepanu sellele, et üks või teine konkreetne aspekt oli jäänud detailselt välja toomata ja need tuleks lisada kollektiivleppe tõlgendusena. Silmas peeti konkreetseid erialasid, näiteks õdede iseseisvaid vastuvõtte.
Meil oli päris mitu põhjalikku arutelu arstide liidu, õdede liidu, tervishoiutöötajate kutseliidu ja haiglate liiduga. Nende tulemusena tegin ma nõukogu esimehena haigekassale ettepaneku otsust muuta ning teha nii, nagu arstid ja õed soovisid ehk lisada kõigile täpselt ühepalju minuteid, mitte püüda kahte kärbest ühe ropsuga ja lahendada paralleelselt nii koormuse kui ka õiglase aja küsimus. Me leppisime veel eraldi kokku selles, et erialade koormuse õiglase jaotuse juurde tuleme tagasi siis, kui töörühm, kus osalevad tervishoiutöötajad ja teenusekorraldajad, on teinud oma ettepanekud, milline võiks olla optimaalne tööajakomponent ühe või teise vastuvõtu või voodipäeva hinnas.
Edasi, haigekassa nõukogu otsustas minu ettepanekul konsensuslikult muudatuse teha, ka teie, Viktor Vassiljev, hääletasite selle poolt. Kõike, mida me oleme teinud, oleme teinud koos, nii heas kui ka halvas. Mul on hea meel, et te olete neid otsuseid toetanud. Mina ei ole küll peale seda saanud ühtegi kaebust selle kohta, et selles lisas, mida me uuendasime, oleks midagi valesti.
Te rääkisite ka sellest, et ministri määrus mingil kuupäeval, mida te siin nimetasite, ei olnud veel allkirjastatud. Saan öelda, et nüüd on see allkirjastatud. See on jõustunud, sellega on kõik korras. Samuti ei ole põhjust muretseda selle pärast, kas haiglatel on raha lepingu täitmiseks. Haiglajuhid on eraldi üle küsinud ja haiglate liit on kinnitanud, et nad ei soovi 2013. aasta lepingute täielikku avamist ja

muutmist. 3,5 miljonit eurot, isegi rohkem, kui kõike koos vaadata, on ette nähtud haiglate lepingutes ainuüksi tööminutite või töökoormuse lisarahaks. Mitukümmend miljonit, nagu te mäletate, oli see suurusjärk, mis läks palgakomponendi jaoks.

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Kas soovite lisaaega? Kolm minutit.

**17:57 Sotsiaalminister Taavi Rõivas**
Nii et kellelgi ei ole põhjust öelda, et haiglatel ei ole võimalik lepingut täita. Mina ei ole kuulnud ka etteheiteid, nagu lepinguid ei oleks täidetud. Aga veel kord ütlen, et kui kellelgi neid etteheiteid on, siis soovitan otse minu poole pöörduda, mitte teha seda doktor Vassiljevi kaudu, sest siis võib vähemalt poolt infost kaduma minna.
Samuti peame arvestama, et need muudatused, mis me oleme teinud ja mida me 1. novembri otsusega haigekassa nõukogus tõenäoliselt veel teeme, mõjutavad ka 2014. aasta eelarvet. Sellega tuleb kindlasti arvestada. Samas ma arvan, et need ei ole muudatused vales suunas. Isegi kui minu isiklik eelistus oleks vaadata võib-olla diferentseeritumalt või ma vähemasti mõistan, miks haigekassa juhatus tegi ettepaneku diferentseeritumalt läheneda, aktsepteerin ma täiesti seda, kui arstid, õed ja haiglate liit ütlevad, et nemad leppisid kokku selles, et kõigile antakse ühe rauaga. Jah, meie asi on seda lepet täita ja me täidame seda punktuaalselt, isegi kui me kõik seal laua taga oleksime valmis kokku leppima, et tegelikult oleks mõnda punkti targem praegu juba natuke teistmoodi täita. Hea küll, arvestame sellega, et lepiti kokku nii, ja tuleme teiste teemade juurde järgmistes aruteludes. Ma arvan, et väga huvitav tuleb haigekassa järgmise eelarveaasta plaanide arutelu. Ma väga loodan, et meil on võimalik saada selliseid tulemusi, mis on ühtviisi vastuvõetavad nii arstidele, õdedele kui ka haiglatele. Selle nimel me tegutseme.
Ma arvan, et need küsimused, mis pakkusid meile suvel võimalust detailselt tervishoiuteenuste hindade kujundamise üle debateerida, on lõviosas lahenduse saanud. Hooldusravi teemal, nagu ma ütlesin, toimub koosolek 1. novembril. Ma usun, et ka hooldusraviküsimused saavad lahenduse. Ma kinnitan nüüd oma seisukohta, mida, ma loodan, haigekassa nõukogu liikmed toetavad. Kui ma ütlesin, et haigekassa tervikeelarve kasvab kaks korda kiiremini kui riigieelarve ehk 8,5%, siis ma arvan, et hooldusravi eelarve võiks veel umbes poole võrra kiiremini kasvada, sest hooldusravi on see raviliik, mille järele Eesti tervishoius on väga suur nõudlus ja see nõudlus on aja jooksul tuntavalt kasvanud. Loomulikult tähendavad need väga suured investeeringud, mida me oleme teinud Euroopa Liidu fondide toel, ka seda, et nüüd on meil võimalik reaalselt palju suuremale hulgale inimestele seda teenust osutada. Seetõttu tuleb haigekassal ka need arved kinni maksta. Aitäh teile!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Suur tänu! Lõpetame läbirääkimised ja koos sellega punkti arutelu. Arupärimiste menetlemine on tänaseks läbi saanud.

---

## **6.** 17:46 Vaba mikrofon

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**
Peale haamrilööki on võimalik ennast registreerida esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

**17:57 Mihhail Stalnuhhin**
Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! 19. sajandi keskpaiku hakati Ameerika Ühendriikides massiliselt raudteid ehitama. Oma töölisi ei jätkunud, seetõttu toodi sisse hiinlasi. Ma lugesin internetist selle kohta ühte lugu. Ühes osariigis hakkasid hiinlased nimelt äkki raudteelt kaduma. Veidi hiljem selgus, et selles olid süüdi indiaanlased. Mitte küll nemad ise, vaid asi oli selles, et selles osariigis hävitati neid halastamatult ja iga tapetud indiaanlase eest pakuti üsna kopsakat raha. Tõendiks, et indiaanlane on tapetud, oli skalp. Valge inimese skalp ei sobinud aga indiaanlase skalpi asendama, kuid hiinlase oma sobis. Nii neid tapetigi selle nimel, et raha saada, neid tapeti indiaanlaste asemel.

Miks ma seda lugu teile räägin? Praegu toimub Eesti poliitikas enam-vähem sama protsess. Nimelt on Narvas üks ametiühing – ma küll ei usu, et ametiühing tervenisti, pigem tema poliitikas mängiv juht härra Ponjatovski – pakkunud 500, 1000 ja 1500 euro suurust tasu neile, kes teatavad valimisreegleid rikkuvatest inimestest. Küllap te teate meie kriminaalstatistikat, seetõttu arvan, et te ei hakka vaidlema selle vastu, et igas Eesti omavalitsuses, igas linnas ja vallas on paadunud alkohoolikuid või narkomaane, kes 1500 euro eest on valmis inimese ära tapma. Aga nüüd on selleks, et seda raha saada, kõigest vaja teeselda valijat ja peale seda sellesama Ponjatovski juurde minna. Sellegipoolest, nemadki on inimesed, neil on õigus oma äri ajada. Ma tahan neile siit puldist mõne soovituse anda.
Esiteks, ära eksi objektiga. Kui sa kavatsed Narvas kaevata sotside või IRL-i nimekirja liikme peale, siis ei saa sa mitte kopkatki, sest just nemad maksavad need tasud kinni.
Teiseks, kauple. Pea meeles, et Ossinovski, kes oma kohvikus laupäeval lubas seda fondi rahaliselt toetada, on pärit Eesti kõige rikkamast perest. Seega, poolteist tuhat eurot ei ole piir. Kui sa lähed ja ütled, et Stalnuhhin käis hääli kokku ostmas, küll nad sulle siis ka 10 000 eurot annavad.
Kolmandaks, nõua raha ette. Tegemist on sellise ametiühinguliidriga, et kui ta su kätt surub, siis pärast loe sõrmed üle, võib-olla mõni on puudu. Nii et ära ütle mitte ühtegi sõna enne, kui sul see ilus summa taskus on.
Neljandaks, pea meeles, et kui see aktsioon Narvas toimub, siis pärast teavad kõik, teiste hulgas Maksu- ja Tolliamet, kes seda raha saanud on. Ole valmis selleks, et sulle esitatakse nõue sellelt rahalt maksta tulumaksu ja sotsiaalmaksu. Soovitan nõuda töövõtulepingu sõlmimist, kui sa lähed selle ametiühingujuhiga rääkima.
Nii et neli asja: vali õige objekt, kauple, võta raha ette ja nõua töövõtulepingut, siis läheb sul elus hästi. Aitäh, kolleegid!

**17:57 Aseesimees Laine Randjärv**

Suur tänu! Kas on veel esinemissoove? Ei ole. Tänane istung on lõppenud. Tänan kõiki osalejaid! Kohtumiseni homme hommikul!

Istungi lõpp kell 17.51.